Всеукраїнська громадсько-політична і літературна газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

Видається у Сімферополі | №37 (140) Субота, 16 вересня 1995 р. | Ціна 2000 крб.

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРОСВІТИ»

Сімферопольське товариство «Просвіта» до 40-річчя Богдана Хмельницького проводить наукову конференцію за темою:

«НАЦІОНАЛІЗМ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»

за участю народних депутатів України і Голови Конгресу українських націоналістів Слави Стецько.

Відбудеться демонстрація кінофільму, знятого членами делегації, які побували в Чечні, а також фільму про події у Києві перед собором Святої Софії 18 липня 1995 року.

Конференція проводиться 17 вересня ц. р. у приміщенні краєзнавчого музею (на вулиці Гоголя, 14).

Початок об 11 годині.

КОЛИ РУКИ ГОРЯТЬ...

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗПУСК «РОССИЙСКОЙ ОБЩИНЫ СЕВАСТОПОЛЯ»

Інакше не скажеш про постійні потуги усіпякого роду українофобів довести що Крим мало не добровільно має дрейфувати в бік Росії, що їй належить Севастополь, а гарантією цього виступає Чорноморський флот. Нічого нового, як, втім, нічого й дивного. Подібні доводи сепаратисти адресують, здається, перш за все, самим собі, оскільки їм тверезі люди вже не вірять. Від чого, однак, руки в декого не перестають горіти, на що єдиним радикальним способом пишається холодний душ. Як-от вчинила прокуратура Севастополя стосовно громадської організації «Российская община Севастополя» (РОС).

Ще 9 червня до Ленінського райсуду міста надійшла заява від прокуратури розглянути справу про примусовий розпуск РОС і її друкованого органу «Российская община Севастополя». Мотивувалася вона конкретними фактами.

З весни минулого року без погодження з місцевими органами влади РОС розгорнула діяльність по організації незаконного оформлення російського громадянства жителям Севастополя і по забезпеченню заїзду в місто консульської групи посольства Російської Федерації в Україні.

У листопаді того ж року РОС звернулася до депутатів міськради з пропозицією активізувати діяльність по виконанню прийнятого ними 23 серпня 1994 року рішення про підтвердження російського статусу Севастополя. При цьому розповсюджувалися матеріали, що нібито обгрунтовували належність міста Росії. Затим у хід пішли звернення, заяви, відкриті листи до керівництва Росії з метою ініціювання процесів, спрямованих на відторгнення Севастополя від України.

РОС є засновником виникнення газети «Российская община Севастополя» (видається з квітня 1993 року). Аналіз її публікацій засвідчує грубе порушення не лише Закону України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні», а й статут самої РОС, оскільки йдеться про розпалювання національної ворожнечі.

Саме базуючись на даних фактах і керуючись ст. 118 ЦПК України, ст. 32 Закону України «Про об'єднання громадян», прокуратура Севастополя звернулася до суду з проханням «вирішити питання про примусовий розпуск громадської організації «Российская община Севастополя» і припинення випуску її друкованого органу».

Здається, все зрозуміло. Одначе деякі російськомовні газети Севастополя і Криму подають цю подію у викривленому вигляді, як обмеження прав членів РОС, порушення Міжнародної конвенції прав людини. До подібних гучних посилань і замовчувань істини кримчани вже звикли. А ось наскільки гамір, здійнятий довкола дій севастопольської прокуратури, відповідає законності? На це запитання нашого кореспондента відповідає перший заступник прокурора Севастополя **Григорій Твердохліб:**

— Кінцеву оцінку, звичайно, дасть суд. Ми ж стоїмо на сторожі існуючих в державі Україна законів. РОС в даному випадку порушила ще й статтю 4 Закону «Про об'єднання громадян», яка регламентує: **діяльність легалізованих організацій громадян забороняється, якщо їхньою метою є зміна в будь-якій протиправній формі територіальної цілісності держави, а також розпалювання національної ворожнечі.** Коли прокуратура раніше могла попереджати порушників, нині згідно з Законом про прокуратуру передбачена демократичніша процедура — звертання із заявою до суду. Що й було вчинено.

Дещо про рівень правових знань проповідників ідей РОС. Мова про публікацію в «Крымской правде» (08.09.95), де йдеться про постанову зборів севастопольців 4 вересня на підтримку заяви ради РОС. Зокрема, лідеру РОС не з'являтися в суд, а від депутатів міськради вимагати відкликати на черговій сесії заяву прокурора до Ленінського райсуду. Розчарую їх: лідера можна зобов'язати з'явитися в суд і примусово, що передбачається законом, а ні міськрада, ні парламенти Криму чи України не можуть відкликати заяву прокурора до суду. Це може зробити лише вища правова інстанція.

І ще. Як би комусь не хотілося віддати Крим з Севастополем Росії, реалія сьогодення така: Севастополь є територією України. Від цього нікуди не дінешся. Більше того, на даній тезі треба базуватися, оцінюючи будь-яку ситуацію довкола нашого міста. Тим паче, що рішення Севміськради, прийняте 23 серпня минулого року про підтвердження російського статусу Севастополя, було опротестоване прокуратурою міста 1 вересня 1994 р., протест передано до Ленінського районного суду 12 вересня того ж року. Суд припинив його розгляд у зв'язку з відміною рішення Севміськради від 23.08.94 Верховною Радою України. Себто рішення про підтвердження російського статусу Севастополя юридично не існує. І нічого членам РОС, як кажуть, город городити, пробуючи реанімувати незаконний акт, спрямований на порушення територіальної цілісності України. Не буде цього...

Володимир БОРИСЮК.
м. Севастополь.

Актуально!

УКАЗ МЄШКОВА — АНАХРОНІЗМ

В останню неділю вересня закінчується дія літнього часу. Стрілки годинників будуть переводитися на годину назад — на зимовий час.

То ж це той випадок, коли можна ліквідувати анахронізм. А він в тому, що Юрія Мєшкова, як президента Криму, давно немає: ця посада скасована указом Леоніда Кучми, бо ж не може бути в унітарній державі двох президентів. Сам Ю. Мєшков обживає московську квартиру, яку одержав, вірогідно, за заслуги перед імпершовіністами.

Жоден з указів колишнього президента Криму не діє, за винятком одного. Це указ про підпорядкування Криму московському часові, що призводить до плутанини, особливо серед транспортників, оскільки за Чонгаром та за Перекопом — київський час. На залізничних квитках зазначають київський час, а касири чорнилом переправляють його на московський. Дехто з пасажирів забуває про це, хвилюється, чому нема потягу?

Це — з одного боку.

З іншого, — Крим перебуває в географічному часовому «поясі» Києва, а не Москви. Тому, коли в Москві чи в Центральній Росії сонце вже зійшло, у Криму ще сутінки. А це призводить до зростання витрат електроенергії, яку треба економити.

По-третє. Дітям-школярам доводиться вставати дуже рано, йти до шкіл темними вулицями. А взимку перші уроки потрібно буде проводити при електричному освітленні, а це знову перевитрати.

Отож, давно пора відмінити указ екс-президента Криму про введення на півострові московського часу. З 24 вересня треба перевести стрілки годинників у Криму на дві години назад. До речі, це цілком в компетенції кримського уряду і його прем'єр-міністра пана А. Франчука!

Григорій КОТНИЦЬКИЙ.
м. Сімферополь.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІЙ ЗОНІ «СИВАШ» — БУТИ!

9—10 вересня у Красноперекопську пройшли урочистості, присвячені презентації Північнокримської експериментальної економічної зони «Сиваш» та 63-й річниці заснування міста. Нагадаємо, що указ Президента України Л. Кучми про створення економічної зони був підписаний 30 червня ц. р. Цим же указом главою адміністрації Північнокримської експериментальної зони «Сиваш» призначений голова Красноперекопської міської Ради Сергій Куніцин. Як підкреслювалося на презентації від успіху «Сивашу» залежатиме, зокрема, і подальший хід економічних реформ в Україні.

Зона «Сиваш» включає в себе території Красноперекопська і Армянська та Красноперекопського району. Цей регіон Криму має великий економічний потенціал. Тут є можливості для вирощування високих врожаїв рису та інших сільгоспкультур. Завдяки дніпровській воді Північно-Кримського каналу тут функціонують гіганти великої хімії — Перекопський бромний завод, Кримське виробниче об'єднання «Титан», Сиваський аніліно-фарбовий завод, Кримський содовий завод та ряд інших.

Автори проекту зони «Сиваш» — директор Інституту економічних реформ України Олександр Турчинов і виконавчий директор зони Андрій Клименко — наголошували на тому, що вже є багато бажаючих вкласти свої інвестиції як серед бізнесменів Криму і України, так і Росії, держав Середньої Азії і далекого зарубіжжя.

На презентації оголошені вітальні телеграми з побажанням успіхів усім, хто працюватиме в зоні «Сиваш», від Голови ВР України Олександра Мороза і міністра Кабінету міністрів України Валерія Пустовойтенка.

Упевненість у тому, що «Сиваш» діятиме плодотворно, висловили у своїх виступах Голова ВР Криму Євген Супрунюк, в. о. прем'єр-міністра Автономної Республіки Крим Аркадій Демиденко, народний депутат України Вадим Литвин, голова Красноперекопської районної Ради Володимир Косянчук, голова Армянської міської Ради Володимир Карлюга і сам Сергій Куніцин.

На центральній площі міста відбулися концерти самодіяльних і професійних артистів за участю заслуженного артиста Росії Олега Газманова, а ввечері — святковий фейєрверк.

Інф. «КС».

НА ПОКЛОННІЙ ГОРІ

У дні святкування 50-річчя Перемоги у Другій світовій війні голова Сімферопольського райвиконкому Володимир Закарецький на урочистому засіданні пообіцяв ветеранам війни, що 20 чоловік із сіл району поїдуть коштом виконкому в Москву, на Поклонну гору. Було налагоджено контакти з мерією столиці Росії і поїздка кримчан відбулася.

Відомо, що будівництво меморіалу на цій горі тривало 17 років. Пам'ятник героям війни являє собою увіткнутий у землю штик. Висота його 141 метр! Мер Москви Ю. Лужков дав таку оцінку цьому сюрреалістичному витворові: «Надзвичайно громіздкий твір тоталітарного соціалізму в архітектурі». Московські архітектори та мистецтвознавці пояснюють появу такого пам'ятника тим, що колишні бездарні правителі завжди відбирали якраз бездарні і помпезні проекти. Кожні десять сантиметрів велетенського штика, виявляється, мають символізувати один день війни! Невже можна це виміряти в сантиметрах?! Страхітлива бухгалтерія. Хто тільки її придумав! А 17 років повзучого проектування обійшлися в таку суму, що її досі не наважуються назвати.

Огляд меморіалу кримчани почали з відмітки на мармуровій плиті, де значиться 1941 рік, і по алеї фонтанів поступово наближалися до головного монументу — тригранного штика з Нікою, в руках якої лавровий вінок символізує тріумф перемоги. Біля підніжжя штика Георгій Побідоносець протинає списом чудовисько, на лусці якого фашистська свастика. Все це зроблено за проектом покійного архітектора Анатолія Полянського, чию ідею потім втілив художник Гураб Церетелі. Меморіал займає 3,5 кв. км. 15 гектарів відведено під паркову зону з військовою технікою тих літ.

Сама Поклонна гора — це один із семи пагорбів, на яких розташована Москва. Колись тут була найкоротша дорога для послів, прочан, дипломатів, купців, які прибували до російської столиці із Заходу.

Внутрішні приміщення меморіалу починаються з Зали пам'яті. В меморіалі кілька діорам. Одна з них, яку її автор, народний художник Росії Євген Данилевський назвав «Контрнаступ», показує дні 28—30 листопада 1941 р., коли дивізія генерала В. Кузнецова під Яхромою та Дмитровим вела успішні бої, потіснивши гітлерівців від столиці. А художники Марат і Олександр Самсонови створили діораму «Зустріч двох фронтів». На ній відображено кульмінаційний момент війни, коли, оточивши під Сталінградом 330-тисячну німецьку армію фельдмаршала Паулюса, зійшлися радянські фронти. Битва під Сталінградом була переломною, після неї гітлерівці втратили перевагу на Східному фронті. Про блокадні дні і ночі Ленінграда, де загинуло 660 тисяч жителів, розповідає діорама художника Євгена Корнєєва. Діорама «Курська битва» заслуженого діяча мистецтв України Миколи Присєкіна показує бій під селом Прохорівкою 12 липня 1943 р., в якому було задіяно 1200 танків. Є також діорами «Форсування Дніпра» (автор — Віктор Дмитрієвський) і «Штурм Берліну» (автор — Веніамін Сибірський).

Костянтин ДУДЧЕНКО,
ветеран війни.

На світлинах: **кримчани біля меморіалу; Павло Іванович Дегтярьов, який зустрів війну на Далекому Сході, в селі Поярковому, заснованому українськими переселенцями, був автоматником у лижному батальйоні, після війни працював трактористом в навчальному господарстві «Комунар» Сімферопольського району.**

Світлини автора.

ДУМКИ ВГОЛОС

КИЄВУ ЧАС ВИЗНАЧАТИСЯ

Після відомих кривавих зіткнень кримських татар з бойовиками місцевої мафії на півострові настало відносне затишшя. Але це, певно, затишшя перед бурею, бо причина конфлікту не усунута і протистояння триває. І щось не дуже хочеться вірити численним заявам кримської і української влади, що «ситуація перебуває під контролем».

Кримська влада припустилася значної помилки, не скориставшись першими ж зіткненнями татар і мафії як приводом для всенародної боротьби з кримінальними структурами. Якби виступив з таким закликом по місцевому телебаченню віце-прем'єр Аркадій Демиденко, котрий очолює координаційну раду по боротьбі з організованою злочинністю і корупцією, ...кримчани зрозуміли б його правильно: мафія набридла всім. Але знову «довірили» віддуватися міліції. У результаті — масові заворушення в Судаку і Феодосії.

Ситуація загострюється ще й тим, що ворогуючі сили сплелися в такий складний клубок, що розплутати його стає дедалі важче. На тлі протистояння, що затяглося, ця боротьба загострюється, в неї втягуються все нові кримінальні угруповання, які або ж «розбираються» між собою, або ж спільно протистоять татарам.

Лідер фракції «Курултай», заступник спікера Рефат Чубаров на прес-конференції у Верховній Раді Криму назвав дві причини, що призвели до кривавих зіткнень: «По-перше, до Криму рвуться фінансово досить могутні кримінальні структури, які провокують конфлікт, розчищають собі місце, зайняте місцевою мафією. По-друге, це сили за межами України, які, розпалюючи катаклізми на її території, хочуть її ослабити».

На цій же прес-конференції Р. Чубаров зробив сенсаційну заяву. За його словами, лідерам кримських татар продовжують погрожувати розправою. Більше того, вони мають відомості, що мафія готує вбивства Рефата Чубарова, голови Меджлісу Мустафи Джемілєва, голови оргкомітету партії «Адалет» Сервера Керімова і депутата Верховної Ради Ліпі Буджурової. Ці відомості надійшли з трьох джерел, пов'язаних з кримськими кримінальними структурами, і з одного — за межами Криму. «Це небезпечний шлях. Тоді в Криму не поздоровиться нікому», — сказав Р. Чубаров.

Слід звернути увагу на ще один аспект протистояння татар і кримінальних угруповань. Не секрет, що сьогодні Україна має в Криму дві опори: органи виконавчої влади і кримських татар, які неодноразово наголошували, що «бачать Крим лише у складі України». Недавно Мустафа Джемілєв надіслав послання президентові Боснії і Герцеговини Алії Ізетбеговичу, в якому висловив прохання «не наражати на небезпеку життя солдатів українського підрозділу миротворчих сил ООН і в найближчому майбутньому звільнити їх. Ми впевнені, що цей крок сприятиме зближенню мусульман Криму й українців».

Далеко не однорідні і кримські татари. Найвиваженішу політику проводять сьогодні Меджліс і фракція «Курултай» в кримському парламенті, а також Організація кримськотатарського національного руху (ОКНР), близька до позиції Меджлісу і «Адалет», ядро якої склало найрадикальніше крило ОКНР. Національний рух кримських татар (НРКТ) перебуває в опозиції до Меджлісу, а членів «Адалету» називає «бойовиками». Ось, наприклад, яку заяву прийняла НРКТ після зіткнення групи членів партії з прибічниками «Адалету»: «спостерігається прагнення досвідчених пялькарів із спецслужб України розіграти сценарій кривавих розборок усередині татар і на цьому тлі викликати страх і ненависть до кримськотатарського народу у всіх жителів Криму з тим, щоб у зручний момент скерувати на голови кримських татар «спов'янські бойові дружини».

На жаль, офіційний Київ, схоже, так і не розробив концепцію кримської політики взагалі і в її межах не визначив підхід до проблеми депортованих народів. От і в конфлікті татар з мафією Україна зайняла досить невиразну позицію. Недавно з цього питання тут працювала чергова комісія у складі 23 чоловік, але її голова, віце-прем'єр Василь Дурдинець так і не зустрівся з журналістами. Сам же прем'єр Євген Марчук відбувається заяложеними фразами на кшталт: «Повернення кримських татар на історичну батьківщину — проблема неодновимірна. Це і проблеми боротьби зі злочинністю, і соціальне облаштування, і інтеграція кримськотатарського населення в Українське інформаційне і правове поле». При цьому він повторив, що сама Україна цю проблему вирішити не в змозі і намагатиметься привернути до неї «увагу як країн СНД, так і міжнародних організацій, зокрема й Міжнародного валютного фонду».

Але ж боротьба зі злочинністю була однією з основних тез передвиборної платформи Леоніда Кучми, за якого голосували 92 відсотки кримських виборців. Та й Є. Марчук, який очолював СБУ, має знати про неї не з чуток. Як, скажімо, пояснити той факт, що Р. Чубарова пообіцяли запросити на обговорення цього питання в Кабінет міністрів, а коли він приїхав у Київ, то його туди просто не пустили? Як сказав Р. Чубаров у розмові з нашим кореспондентом, «у вирішенні цього питання з боку України більше протидії, ніж дії».

Українській владі час визначитися: підтримувати мафію чи кримських татар. Третього не дано. Інакше вони можуть втратити найчисленніший і найорганізованіший загін своїх прихильників на півострові.

Вячеслав САВЧЕНКО.
(УНІАН).

Новини з Роздольненського району

ГОЛОВА СІЛЬРАДИ ОПИНИВСЯ «ЗА БУГРОМ»

Коли жителі сіл Славного, Котовське, Рилєєвки та Стерегущого обирали 25 червня головою Славнівської сільради Леоніда Рущенка, вони сподівалися, що нарешті місцева влада стане незалежною від директора держплемзаводу «Славне» Олександра Гаврилова. Бо вірили колишньому заступнику останнього, який завжди мав власну думку, вирішував справи на користь сільчан.

Тому віддали йому перевагу, запишивши далеко позаду ще одну кандидатку — кишенькову секретарку комуністичного парткому Галину Кубаш. Але не так сталося, як гадалося. Новий голова сільради наштовхнувся на такий шалений тиск з боку керівництва господарства, що змушений був через два місяці подати у відставку, щоб не зашкодити справі та людям.

Отож 10 вересня на безальтернативних виборах стала-таки головою сільради та ж сама вірнопіддана комуністка. А хатній телефон Рущенка, між іншим, чомусь не працює — у відповідь на виклик нібито вмикається заглушувач, як раніше було з радіостанціями «з-за бугра». Не дивина, все як було, так і залишилося в руках всемогутнього місцевого поміщика, зв'язок, як відомо, передусім.

«ТЕСТ» МОВЧИТЬ

Незважаючи на постійне підвищення тарифів на телефонні послуги та високу заробітну платню працівників районного вузла електрозв'язку, зателефонувати чи то до Сімферополя, чи то до сусіднього села жителям району буває дуже складно.

Як каже керівник цієї служби Юрій Козлов, налагодити зв'язок заважають боржники, які ще з початку року не перерахували за користування телефонами 20 мільярдів карбованців. У боржниках ходять в основному колгоспи і радгоспи, що стали зовсім неплатоспроможними. Застосувати до них будь-які санкції неможливо, бо з райвиконкому лунає: «Тільки посмій відключити!»

Тому куплена на кошти безвідсоткової позички в Укртелекомі нова електронна станція «Тест», що дала б можливість врешті-решт покращити зв'язок та значно збільшити кількість абонентів, залишається незмонтованою.

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО РЕФОРМ

На районній нараді з працівниками торгівлі всіх форм власності були доведені нові правила, за якими з 15 листопада тютюнові та алкогольні вироби можна буде продавати, лише придбавши за чималі гроші нові сертифікати.

Кількість останніх у районі суворо обмежена урядовими постановами (один — на 300 жителів населеного пункту), тому райвиконком вирішив видавати такі документи у першу чергу райспоживспілці. Треба ж підтримати ще ленінську задумку про кооперацію! А насправді — дати змогу і далі жирувати безконкурентно на кошти селян її величезному апарату.

Щодо підприємців, то їм доведеться виборювати своє право на місце під сонцем лише після могутніх кооператорів. Що ймовірно відкриє широку вулицю хабарям.

Своєрідно йде до реформ наша держава. Ще не бачили ринку, а в уряді знову відтворили Міністерство торгівлі, яке буде нею керувати, тобто розподіляти. У містах і районах відновлюються відділи торгівлі, де буде працювати на бюджетні фінанси величезна армія чиновників. Отже, обираємо особистий шлях.

ЗОВСІМ МАЛА ПРИВАТИЗАЦІЯ

За рішенням сесії райради цього року в районі планується приватизувати всього чотири об'єкти: об'єднання «Сільгоспхімія», кіномережу, райпобуткомбінат та готель «Бризки моря».

Райсільгоспхімія, що належить до республіканської власності, мало кого зацікавить, бо вже давно зруйнована її промислова база. Райпобуткомбінат (нині вже АО) очолює перший секретар районної організації комуністів і навряд чи випустить з рук неабияку власність. Готель та кінотеатр давно цікавлять місцевих підприємців, які мріють про казино та подібні розважальні заклади. Вони з єдиної у райцентрі лазні планують обладнати більярдний зал.

Невдовзі дізнаємося, до чиїх рук потрапить це майно. Відомо тим часом, що майновими сертифікатами на аукціоні чи конкурсі зможуть скористатися лише товариства покупців, які будуть створені трудовими колективами приватизованих об'єктів.

Т. УСПЕНСЬКА,
наш кор.

Перекоси московської демократії

У світі нема жодної держави, яка б не мала своїх співвітчизників за кордоном. Але водночас у світі нема жодної держави, яка б ставила питання про своїх співвітчизників у такій площині, у якій ставить його Росія, піднісши це питання до рангу державної політики, тісно пов'язавши його із військовою доктриною, політичним шантажем та економічними санкціями.

Укази президента та постанови уряду РФ, обговорення у Державній думі, численні конференції, з'їзди, семінари, загострення цього питання в засобах масової інформації, зокрема на телебаченні — вся ця надумана, спекулятивна метушня робиться з метою відвернути увагу світової громадськості від тяжкого стану національних меншин у РФ, де, у порівнянні з іншими республіками колишнього СРСР, як свідчать факти, пробеми національних меншин свідомо ігноруються.

Згідно офіційної статистики, у РФ проживає майже 5 мільйонів етнічних українців. За неофіційною - майже 10 мільйонів. Доктор історичних наук Юрій Кобищанов пише, що «у Росії сьогодні приблизно 10—20 млн. як етнічних українців, так і осіб українського (або псевдоукраїнського) походження. Це означає, що кожний десятий житель Росії — українець або особа українського походження. Таким чином, українці — величезна національна меншина Росії».

Отже, якщо вірити відомому російському вченому, то українців в Росії не менше, ніж росіян в Україні. Але якщо росіяни в Україні мають на сьогодні 2073 російськомовні школи, в яких у минулому році навчалося 2 945 924 учні, а також 2367 змішаних шкіл, якщо культурні запити етнічних росіян задовольняють 30 російськомовних театрів і 36 українсько-російських, якщо етнічні росіяни користуються 24382 масовими та універсальними бібліотеками, мають свої книжково-журнальні та газетні видавництва, а у місцях компактного проживання — російськомовні радіо і телепрограми, а також дивляться телепрограми ОРТ і Російського телебачення, то нема сумніву, що росіяни в Україні мають «сприятливі умови для культурно-освітнього розвитку і найширшого використання рідної мови в усіх сферах суспільного життя».

Про такі умови і можливості для реалізації прав національно-культурної автономії українцям, а також іншим національним меншинам РФ — полякам, німцям, естонцям, литовцям та багатьом іншим навіть не снилося. Хоч варто нагадати, що у двадцяті роки XX століття був короткий період, під час якого українці у Росії почали розбудову своєї національно-культурної автономії і досягли у забезпеченні своїх національно-культурних запитів приблизно того ж рівня, який мають нині росіяни в Україні.

Активна участь українців Росії у поваленні царського самодержавного деспотичного режиму дала їм моральне право за умов «революційної перебудови» почати національно-культурне життя. За сприяння державних структур у 20-і роки були здійснені заходи по забезпеченню культурно-освітніх потреб українців РФ. **Досить нагадати, що 1930—31 рр. у Нижньо-Волзькому краї діяли 429 українських шкіл, було відкрито кілька українських технікумів, а також український відділ при Індустріальному інституті. Аналогічна картина спостерігалася і в інших регіонах, зокрема у Далеко-Східному краї, де наприкінці 1929 року функціонувало 1076 українських шкіл. Не відставав у темпах національно-культурного відродження і Північно-Кавказький край. В 1931 році там діяло понад 1000 українських шкіл і 12 українських педагогічних технікумів.**

Крім густої мережі шкільництва, якою були охоплені регіони компактного проживання українців, важливу роль у піднесенні національної свідомості відігравала українська преса. **У двадцяті роки українські газети та журнали виходили у Воронежі, Хабаровську, Саратові, Ростові-на-Дону, Самарі, Краснодарі, Москві.** Водночас формувалося українське театральне життя. Якщо до цього переліку додати відкриття українські книгарень, бібліотек, наукових й науково-педагогічних закладів, то можна без перебільшення твердити, що у той час у Російській Федерації мав місце початок українського національно-культурного відродження.

Ситуація різко змінилася на початку тридцятих років, коли сталінський тоталітарний режим запровадив геноцид супроти українства. Впродовж короткого часу активний процес пробудження українства РФ до національно-культурного життя був зупинений. **Було закрито українські школи, бібліотеки, театри, газети і журнали, заарештовано і у переважаючій більшості фізично знищено педагогічні, мистецькі, наукові та журналістські кадри.** Після ряду репресивних акцій національно-культурне життя українців у РФ завмерло на кілька десятиліть сталінсько-брежнєвського режиму.

Ставши незалежною державою після розпаду Радянської імперії, Україна доклала максимум зусиль для забезпечення прав національних меншин. Російській національній меншині створено оптимальні умови для задоволення національно-культурних запитів. Україна тим здобула моральне право, задля відновлення історичної справедливості, вимагати адекватних дій з боку РФ. І хоч від часу проголошення Росією Декларації про державний суверенітет минуло п'ять років, **доводиться констатувати, що політика Росії щодо національних меншин залишилася такою ж, як і в часи сталінсько-брежнєвського лихоліття.** Особливість тої політики полягає в повному ігноруванні прав, запитів і домагань національних меншин на реалізацію національно-культурної автономії.

Нині історичне право українців РФ на своє національно-культурне відродження вдаряється в залізобетонний мур нової російської «демократичної» бюрократії, яка робить усе можливе для прискорення русифікації процесів, з допомогою яких має намір назавжди поховати гостру проблему національних меншин у РФ. Керівництво Російської держави, зчиняючи метушню навколо вигаданої «дискримінації» російськомовного населення в країнах СНД, ігнорує той факт, **що росіяни в Україні мають оптимальні умови для задоволення своїх національно-культурних запитів, а українці в Росії позбавлені елементарних умов для реалізації права на національно-культурну автономію.**

До цього часу у РФ не прийнято закон про національні меншини і закон про національно-культурну автономію. Політичні сили імпершовіністичного спрямування у Державній думі свідомо відкладають їх прийняття, сподіваючись на повну русифікацію національних меншин.

Наведені приклади свідчать, що історія нічому не навчила росіян, Росія нині, як і в минулі часи, не відмовилася від геноциду національних меншин. У різні періоди своєї історії російське керівництво вдавалося до різних форм геноциду — мовного, фізичного, релігійного та культурного. Настанова російської цариці Катерини II своїм сатрапам — «необходимо уничтожить украинскую рознь, дабы никакой розни не было» — не лише після її смерті, але й нині залишається в силі. Українська спільнота в Росії систематично і методично знищувалася і далі знищується з допомогою найвишуканіших форм і методів. Ще зовсім недавно насильно і поквапливо створювалась єдина російська чи російсько-радянська нація. Результат цих зусиль відомий.

Нині жириновські і затуліни своєю імпершовіністичною політикою продовжують настирливо залякувати народ і національні меншини РФ. Події у Чечні є свідченням, що у штучно зліпленому конгломераті РФ появилися тріщини. Якщо активна діяльність імпершовіністичних сил Росії триватиме, РФ чекає неминучий розпад.

Богдан ГОРИНЬ.

ЗВЯГІЛЬСЬКИЙ ОБІЗВАВСЯ...

Днями київська юридична фірма «Злагода» за дорученням свого клієнта Юхима Звягільського надіслала до Верховної Ради разом із своїм висновком і листа-звернення колишнього прем'єр-міністра. У зверненні Ю. Звягільский заперечує висунуті проти нього звинувачення, з чого, зокрема, випливає, що продаж за кордон авіапального був благом для України, а вказаний номер його ізраїльського паспорта є лише номером посвідчення, за яким він проживає в Ізраїлі, тощо. Юхим Леонідович вважає, що над ним ведеться розправа за «вказівкою і під тиском нинішнього Президента, його команди, котрі почувають до мене і особисту неприязнь».

А «головним фальсифікатором справи Звягільського» він вважає Генерального прокурора України.

У такій ситуації, на його думку, об'єктивно оцінити всі обставини може лише спеціальна комісія Верховної Ради, котрій він готовий надати всі документи. На створенні такої комісії він наполягає. І з її роботою пов'язує своє якнайшвидше повернення.

ОЦЕ ПО-ХАЗЯЙСЬКИ!

Раніше колгосп «Схід», що в Совєтському районі, возив молоко за 25 км в райцентр на маслозавод, витрачаючи чималі кошти на транспорт. Недавно в господарстві почав діяти свій молочний цех, придбаний за мільярд карбованців, — безпосередньо на фермі. Молоко надходить в цех свіжим, як кажуть, з-під корови та й відходи від його переробки повністю йдуть на вирощування телят. А дешевих масла, сметани, сиру, інших молочних продуктів вистачає і колгоспникам, і на продаж.

До речі, колгосп придбав у Сумах за півмільярда карбованців міні-машину «Прима», яка за годину випускає від 24 до 26 кг різних макаронних виробів. Як бачимо, саме життя змушує селян шукати вихід з лещат економічної кризи...

Василь ЛАТАНСЬКИЙ.

ЯК ЖИВЕШ, ФЕРМЕРЕ?

ПАН ЧИ ПРОПАВ?

На городі в Кулешів цього року рясно вродила груша. Червонувато-жовті духмяні плоди падають серпневими ночами долу, а вранці господиня збирає їх. Пригощає друзів та знайомих, сільських дітлахів.

Кулеші — молоді фермери. Вони приїхали в село Ленінське Красногвардійського району вісім років тому. Змінити місце проживання змусила Ніну та Леоніда чорнобильська трагедія. Хотілося, щоб двоє їхніх діток, Галинка та Михайлик, зміцнили здоров'я. Словом, привела їх доля в кримський степ. Ніна працювала в колгоспі економістом, чоловік — інженером. Коли вирішили порвати з колективним господарством, наслухалися різного. Хто кидав зухвалі репліки в очі, хто не наважувався — позаочі.

— Втім, — сумно усміхається Ніна, — все вже позаду. Головне, мабуть, в тому, що ми зуміли довести багатьом: колгосп — не єдине джерело достатків і прибутків селянина. Ми працюємо на себе, бачимо плоди своєї праці. Та й громада їх відчуває...

Зі своїх п'ятнадцяти гектарів Кулеші вже вдруге зібрали врожай. Обом допомагає в роботі студентська наука, обоє — випускники Білоруської сільськогосподарської академії. Виховані на принципах соціалістичного колективізму, вони все ж серцем відчули, що вільна праця на землі, про котру нам багато говорили як про якусь крамолу, має смисл, має майбутнє. Адже не секрет, що у багатьох селян зникло бажання самостійно господарювати, тільки-но побачили, як важко було спочатку взяти землю, і це — незважаючи на те, що Закон України «Про фермерське, селянське господарство» вже діяв.

«Та дайте людям, хай спробують!» — так казали тверезі голови. Однак місцева влада не дуже розкривала обійми, щоб приголубити фермера.

Кулеші вже на власному досвіді впевнилися, що на себе працювати значно важче. Вони від початку вирішили вирощувати зернові культури, а в умовах степової засухи це нелегко. Тут чи пан, чи пропав.

Цього року пшениця, вродила непогана — за тридцять центнерів з гектара. Про прибутки говорити важко, адже все з'їдає інфляція. Цьогорічну пшеницю вирішили, як і минулого року, відвезти в Саки на елеватор для зберігання. А далі видно буде.

Так розмірковує господар, бо вже навчений життям-буттям. Контрактів він ні з ким не укладав, бо, як каже сам, «хто і що мені за те запропонує? Що заберуть — тут у мене сумніву нема».

Шкода, що держава залишається майже осторонь фермерських проблем. Ніхто не запропонував Кулешам грошовий кредит без накручування значних відсотків, а він так потрібен, аби міцніше зіп'ятися на ноги. А як потрібна для фермерського господарства добротна техніка!

— За свої сорок тонн зерна вигадаю не більше півмільярда карбованців, — каже Леонід Кулеш. — Трактор коштує 3—4 мільярди. Тому я та на мене схожі змушені кооперуватися, щоб якось обробляти землю та збирати зернові. У мене трактор, в іншого — комбайн. Отак поки і господарюємо...

А скільки клопотів з податковими органами. Щомісяця їдь, звітуй. Ледь запізнився — штраф. Іноді дуже хочеться запитати: хто і навіщо понавигадував подібне? Ми, селяни, працювати маємо, а не їздити до чиновників звітуватися. Податки — їх можна заплатити і раз в три місяці чи півроку. Аби так вболівали, як контролюють. Хто-хто, а селянин не обдурить державу. Краще б слідкували за тим, чому державне паливо майже все — комерційне.

— Важко моєму чоловікові, — каже Ніна. — Важко, бо він з приводу всього має власну думку, а це подобається не всім.

Так, багатьом не до вподоби фермер з його бажанням відродити село. Дають землю, та з рук не випускають.

Якось фермер з Київщини розповів мені про свою зустріч у полі з начальником районного управління сільського господарства. Проїжджав той на автомобілі, зупинився. Почав дорікати, що поле фермерське, мовляв, занедбане, бур'яну багато. Та мій співрозмовник не розгубився, порадив до колгоспних ланів пильніше придивитися. Там цього добра не менше. Та ще й запитав:

— А що мені дали, аби я міг бур'яни звести? Нічого. То й іди собі геть, «добрий» чоловіче...

Може, погарячкував? Що вже вдієш. Хіба довго звинуватити людину в тому, що вона погано дбає про підвищення родючості землі. Десятиліттями селянин не міг суперечити партійному начальству, бо знав, що несолодко буде. Добре, що сьогодні і в село приходять зміни.

Справжнього ажіотажу на полях Одеської, Київської, Херсонської та деяких інших областей України наробив німецький комбайн «Домінатор». Бувалі механізатори, котрі всі трудові роки протрусилися, ковтаючи пилюку з остюками на «Нивах» та «Колосах», довго не могли оговтатися, переосмислюючи побачене. Чисто молотить, майже без втрат, а умови які! Про людину подбали насамперед. Чого ж то не наш той комбайн, чи ми дурніші? Розмірковувати є над чим. Та очевидно одне: чи не тому наше село так відстало, що його розум одні вбивали або витравлювали, інші — гноїли у в'язницях та по каторгах. Селянство ще має сказати своє слово, йому є що сказати.

Споглядаючи, що коїться останнім часом з українським селом, дивлячись на його зубожіння, трохи теплішає на серці від того, що є люди, здатні спробувати стати на самостійний шлях господарювання. Такі, як подружжя Кулешів. І багато подібних їм.

Ростуть у Леоніда з Ніною двоє дітей. Помічники. Тоненька, як билиночка, Галинка, цієї осені йде до сьомого класу. Відмінниця. Михайлик — молодший, але й у нього з наукою все гаразд. В усякому випадку, мама задоволена своїми школяриками.

— В чомусь відмовляєте дітям? — запитую.

— Доводиться, — відповідає Ніна. — Те, що ми — фермери зовсім не означає, що можемо дозволити собі все. Діти прекрасно бачать, як ми живемо і, мені здається, розуміють.

— У нас все є, — по-дитячому щиро каже Галинка, коли я запитую про її найзаповітніше бажання.

Гарні діти, допитливі, уважні. Ніна раптом посміхається якимось своїм думкам і каже:

— Одного разу Михась прибіг зі школи та й гукає: «Мамо, я так зголоднів, давай їсти!» Та не по-російськи, а українською мовою, хоча школа така ж, як і всі в Криму — російська. І хоча ми — білоруси, дітям дуже подобаються уроки української мови, вони з задоволенням її вивчають.

Ми довгенько говорили про дітей, про їхнє майбутнє. Про нову і трудну дорогу в житті, яку обрали ці молоді люди. Є гарне таке побажання: сійся, родися, жито, пшениця і всяка пашниця. Цього й хочу побажати своїм новим знайомим. Хай так і буде...

Тамара НАГАЛЮК.
Красногвардійський район.

АНАТОЛІЙ ФРАНЧУК — НАЙВПЛИВОВІШИЙ ПОЛІТИК

Протягом серпня нинішнього року кримська філія Українського Незалежного Центру політичних досліджень провела серед провідних кримських журналістів і політологів опитування з метою визначення найвпливовіших у першому півріччі 1995 року політичних, державних і громадських діячів автономної республіки. Респондентам було запропоновано вибрати із списку, що складався з 59 політиків, управлінців і громадських діячів, п'ять найвпливовіших у Криму осіб. Було опитано 65 кримських журналістів і політологів.

На думку більшості кримських журналістів, у першій половині цього року на ситуацію в Криму найбільше впливав прем'єр-міністр уряду Автономної Республіки Крим Анатолій Франчук. Його прізвище назвали 50 респондентів. І це не дивлячись на те, що останнім часом кримський прем'єр зазнає різкої ктирики в київській (і не тільки) пресі.

Якщо вірити журналістам, а вони, без сумніву, люди досить інформовані, істотно впливали на політичне життя в автономній республіці керівники фракцій «Курултай» Рефат Чубаров і «Реформа» — Володимир Шевйов. Їхні імена згадано опитаними журналістами відповідно 41 і 39 разів.

Всього ж під час опитування було згадано 36 політиків, управлінців і підприємців. Трьох із них до запропонованого списку додали самі журналісти.

Повний список найвпливовіших у першому півріччі кримських політиків і рейтинг їхньої впливовості має такий вигляд:

1. **Анатолій ФРАНЧУК**, прем'єр-міністр уряду Криму — 50.
2. **Рефат ЧУБАРОВ**, керівник фракції «Курултай», заступник голови Меджлісу — 41.
3. **Володимир ШЕВЙОВ**, керівник фракції «Реформа», лідер ПЕВК — 39.
4. **Мустафа ДЖЕМІЛЄВ**, голова Меджлісу кримськотатарського народу — 32.
5. **Леонід ГРАЧ**, перший секретар рескому КПК, депутат ВР Криму — 24.

Поза п'ятіркою найвпливовіших у Криму політиків, управлінців і громадських діячів лишилися такі відомі особи, як Сергій Цеков, Юрій Мєшков, Олександр Фролов, Олександр Круглов тощо.

Володимир ПРИТУЛА,
керівник Кримської філії Українського Незалежного Центру політичних досліджень.

ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКІ НАВЧАННЯ

Біля узбережжя Болгарії — в районі порту Варна, як повідомили нашому кореспондентові у прес-центрі ВМС України, сьогодні завершилися військово-морські навчання «Партнер по співпраці-95» за програмою НАТО «Партнерство заради миру». В них брав участь сторожовик ВМСУ «Гетьман Сагайдачний», а походом його командував перший заступник начальника штабу військово-морських сил нашої держави капітан першого рангу Володимир Кузьмін.

Кораблі Болгарії, Греції, Італії, Румунії, США, Туреччини і України демонстрували цими навчаннями бажання зміцнювати взаємне співробітництво на морі між країнами НАТО і учасниками програми «Партнерство заради миру». В ході маневрів відпрацьовано миротворчі операції по евакуації цивільного населення у визначених районах, пошукові операції і різнобічні аспекти спільних корабельних навчань. Учасники можливих військових дій на морі познайомилися також з управлінням зв'язку, тактикою, правилами використання зброї в ході миротворчих і евакуаційних операцій.

Інф. «КС».

На злобу дня

СУЧАСНА ПРОФЕСІЯ, або СПОВІДЬ РЕКЕТИРА

Загальновідомо, що великий комбінатор Остап Бендер поважав кримінальний кодекс, хоча знав тисячу способів його обійти і, таким чином, на дурницю добути грошей. Схоже, що наші сучасні «кримінальні структури» (так їх прийнято називати) дають йому сто очків фори. Вони зовсім не звертають уваги на той кодекс, бо в ньому немає жодної статті, що мала б до них стосунок. Адже в нашій державі нема такого юридичного поняття, як мафія, хоч кожний пересічний громадянин знає, що вона існує.

На початку перебудови в дуже демократичній на той час «Литературной газете» були опубліковані сенсаційні статті про формування сучасної мафії «Лев готується до стрибка» та «Лев стрибнув». Проте вони лише сколихнули інтелігентні розмови й не мали ніякого впливу на створення протидії злочинному світові. Той «лев» нині так стрибнув, що можна його «спортивні досягнення» кваліфікувати як олімпійський рекорд. Але боротьба з цим надто небезпечним для суспільства явищем і досі залишається на рівні розмов та постанов.

Недавно довелося почути цікаву розповідь людини, яка наштовхнулася на низову ланку кримського мафіозного клану. Під час відпустки мій знайомий, працівник редакції периферійної газети, торгував овочами-фруктами з присадибної ділянки задля так необхідного нині приробітку. Отож поїхав на базар у курортне місто. Офіційно заплатив за місце й почав торгувати. Коли це підходить до нього міцної статури юнак і питає: «Будемо платити, дядю?» «Дядя» мав уже певний досвід спілкування з такими юнаками, і йому дуже не хотілося сплачувати данину. Він показав хлопцеві редакційне посвідчення і сказав, що радо заплатить, якщо той дасть йому інтерв'ю. Слово «ПРЕСА» на обкладинці здивувало молодика й викликало, бодай, повагу до власника документа. Він відмовився брати податки. Незабаром вони навіть затоваришували: продавець і рекетир. Для преси останній погодився розповісти про себе.

Його шлях сюди пролягав через втечу з армії. Допомогли влаштуватися знайомі. Робота неважка, на життя вистачає. У нього на ринку два ряди, по яких він збирає щоденно данину: з кожного продавця 200 тисяч карбованців. За іншими такими ж, як він, хлопцями, закріплено решту рядів та ларків. Для тих, хто відмовляється оплачувати рекетирську «охорону», є ціла система вгамування голоду. Спочатку як натяк ножем проштрикнуть шини автомобіля, на якому бідопашний продавець товар привозить. Не допоможе, за територією базару добряче поб'ють.

Денну виручку всі хлопці віддають своєму ринковому босу. На кожного є план, який повинен суворо виконуватися. Десять відсотків від зібраної суми залишається як зарплата. З місцевою міліцією клопоту немає, їй теж перепадає. А збирачі данини повинні забезпечити порядок на закріпленій за ними території. І порядок тут справді бездоганний. Розборки, як правило, провадяться поза базаром. Гірше, коли сюди наскочить «Беркут». З тими вояками з інших областей України домовитися неможливо, бо важко встановити прізвища, місце проживання, сімейний стан, щоб залякати. Тому, коли з'являється спецзагін, рекетири самі зникають.

Куди течуть зібрані гроші далі? По ланцюжку аж до самої гори злочинної піраміди - в «общак». До того ж раз на місяць ринкові рекетири готують «торпеди» — пакунок з чаєм та цигарками до тюрем у Криму, Херсонській та Дніпропетровській областях. Автор розповіді впевнений, що за кожною з тюрем встановлений контроль, щоб не ображали засуджених. Якщо тюремне керівництво чимось не задовольняє «структуру», то мафія, мовляв, може за добу звільнити з роботи весь особовий склад від начальства до наглядача.

Мій знайомий всю відпустку торгував «на дурницю» та ще й збагатив свій досвід цікавою інформацією рекетира. Це був лише погляд на нижчу сходинку страхітливої кримінальної піраміди, здатної перетворити нашу державу на зразок сумнозвісної Колумбії.

Т. ОЛЕКСАНДРЕНКО.

Точка зору

АЖ РУКИ СВЕРБЛЯТЬ...

ПРО ШКОДУ ВКРИВАТИ СУСІДА МОКРИМ РЯДНОМ

У НЕДАВНЬОМУ повідомленні для преси, зробленому в Севастополі, гора знов, як кажуть, народила мишу. Помічник командуючого Чорноморським флотом з фінансово-економічної роботи Олександр Жуков укотре «порадував» журналістів, відкривши Америку, мовляв, ЧФ другий рік поспіль фінансується тільки Росією. А ще пан Жуков відкрив секрет полішинеля, підкресливши водночас, що той же флот усе ще підпорядкований президентам Росії і України. Та особливо проникливо, до сліз у голосі, прозвучало з його уст повідомлення про те, що з початку нинішнього року сума податків, належних до вилучення Україною з Чорноморського флоту, склала майже 8 мільйонів доларів США.

За роз'ясненнями я звернувся до начальника фінансового управління ВМС України Віктора Коберника:

— Факти, як відомо, річ уперта. З січня 1992 по травень 1993 року лише Україна майже повністю утримувала Чорноморський флот (85,2 відсотка коштів). Затим наша держава обмежилася 50 відсотками. І все це тоді, коли флот фактично підпорядковувався тільки Російській Федерації, що було грубим порушенням угод по ЧФ між Україною та Росією. Лише наприкінці 1993 року українська сторона припинила, фінансування Чорноморського флоту. При цьому, однак взаєморозрахунки за майже півторарічне одноособове його фінансування так і не були здійснені.

То — по-перше. А по-друге, і це керівництво ЧФ добре знає, існує ще й непряме фінансування. Оскільки флот по суті чужої держави базується на території України, він, звісно, експлуатує її природні ресурси та інфраструктуру. Наша країна, загнана в кризу, потерпає від додаткових затрат на утримання комунального господарства, соціальної сфери, послугами котрих користуються як Чорноморський флот, так і його військовослужбовці, до речі, звільнені від сплати податків...

Перерву на цьому розповідь Віктора Васильовича. З єдиною метою — підтвердити його думки інформацією, почерпнутою з інших авторитетних джерел.

Наприклад, виступаючи перед депутатами III Конгресу севастопольців — громадян України, народний депутат України, капітан I рангу Євген Лупаков оприлюднив деякі статті і пункти додатку до Сочинської угоди, чомусь втаємничені від широких верств. Зокрема, про те, що наша далеко на сьогодні небагата країна має ще утримувати і, більше того, — охороняти підприємства та організації Чорноморського флоту, а звільнені, як уже зазначалося вище, від сплати податків військовослужбовці ЧФ, ба навіть їхні сім'ї, перетинатимуть кордони України, не сплачуючи мита.

Вінцем уподобань російської сторони можна вважати здійснення такої їхньої забаганки: Україна має забезпечувати квартирами тих чорноморців, які після служби виявили бажання оселитися в містах нашої держави. Наче й не існує, за словами віце-прем'єра Криму Андрія Сенченка, такого промовистого факту: ЧФ повинен платити Україні щорічно тільки за землю 113 мільйонів доларів. Або ще: в чотирьох гарнізонах флоту на півострові проживало 40-тисячне населення, яке не платило податків, не створювало (і не створює) матеріальних цінностей. Тим часом на утримання їхньої соціальної інфраструктури затрачувалося щороку 2,9 трильйона карбованців. Або ще: за електроенергію Чорноморський флот винен Україні, за словами того ж віце-прем'єра А. Сенченка, 500 мільярдів карбованців. Не кажучи вже про воду, тепло. Разом із платнею за землю ці витрати, виявляється, значно перевищують українську долю утримання ЧФ.

ЩО Ж У ВІДПОВІДЬ? Широкомасштабна і не лише, на жаль, пропагандистська акція під гаслом «Севастополь — флот — Россия». Суть її полягає в тому, що давно не оновлюваний малобоєздатний Чорноморський флот потрібен сусідові перш за все як стимул у боротьбі за Крим. Коли надумана проблема «статусу» півострова, відданого Микитою Хрущовим Україні, на думку запеклих русофілів, після рюмки кон'яку (чарки горілки, келиха шампанського, кухля пива), втратить актуальність, без проблем щезне... проблема ЧФ. Це добре затямили ті, хто не полишає мрій відірвати від нашої держави Крим з Севастополем і хто тому раз-по-раз вояжує сюди з першопрестольної.

Не далі як рік тому Севастополь «ощасливила» своєю присутністю делегація Спілки офіцерів Росії і російської Державної партії на чолі з своїм лідером Станіславом Терехóвим (не плутати з менш відомим у Москві Володимиром Тереховим, заядлим кримським сепаратистом, колишнім нардепом України, котрий палко аплодував ще у хасбулатівському парламенті рішенню про російський статус Севастополя). Метою приїзду С. Терехова була організація тут філії своєї партії, про що велись дружні переговори з контр-адміралом ЧФ Олександром Пєнкіним. Сьогодні ця ідея віддзеркалюється у спробах того самого О. Пєнкіна, заступника командуючого Чорноморським флотом, створити в місті так званий «Координаційний штаб російських общин». Для чого? Існують припущення: як альтернатива на випадок нового загострення українсько-російських стосунків існуючій в Севастополі владі.

Восени минулого року перед командуванням ЧФ і лідерами проросійських організацій Севастополя виступив керівник групи консультантів з міжнародних питань Ради Федерації Росії Сергій Шатохін. Він одверто закликав сепаратистів посилити зусилля по утвердженню і підтримці російського статусу Севастополя. А чого була варта його ідея провести в Криму другий з'їзд слов'янських народів! Чому не в Києві — колисці трьох слов'янських народів?

У ті ж дні в Севастополі «працювала» комісія Держдуми Росії, очолювана головою комітету з економіки, будівництва і транспорту Іваном Беспаловим. Він кілька разів зустрічався з командуючим ЧФ адміралом Едуардом Балтіним, схвалив дії командування флоту по підтримці російського статусу Севастополя і збереженню військової присутності Росії в Криму.

Певне, не лише з добрими шефськими намірами їздить сюди і мер Москви Юрій Лужков. Це з його уст прозвучала на увесь світ цинічна щодо України заява, мовляв, Севастополь є 11-ю префектурою першопрестольної. Безпардонність заїжджого гастролера, звичайно, дістала різку відсіч з боку МЗС України. Однак, по-перше, якщо не діяти радикальніше, то ніяких емзеесівських чиновників не вистачить, бо ж подібні приклади (вояжі думців Костянтина Затуліна чи Сергія Бабуріна тощо), м'яко кажучи, вже приїпися. І, по-друге, нерішучість нічому доброму ще ніколи не вчила. Про це засвідчують численні спроби втопити у ложці води розбудову ВМС України. Проілюструю лише кілька з них.

На кшталт мильної бульки лопнули чутки про нібито активну підготовку в Ізмаїлі до виселення з квартир сімей військових моряків, передислокованих у Севастополь. Та ж доля спіткала «драму» з відрахуванням дев'яти випускників Севастопольського військово-морського інституту. За те, що вони, мовляв, виявили бажання служити державі, звідки приїхали на навчання. Рушниця, що, за задумом горе-режисерів, мала вистрілити у заключному акті, дала, однак, осічку. Бо не могла не дати, оскільки «актори» як слід не вивчили ролі, себто статут СВМІ. А там чорним по білому: приїхав з Росії на навчання — їдеш служити на Сєвєрний. Хто ж винуватий, що не всім курсантам це до вподоби.

Насамкінець варто ще раз повернутися до деяких фактів, наведених у розмові з начальником фінансового управління ВМС України Віктором Коберником. Ось кілька цифр, прискіпливий аналіз котрих сам по собі промовистий.

Річна оренда для російського ЧФ при розподілі флоту за Завидівською (Московською) угодою складала 375 мільйонів доларів. За Масандрівським протоколом — майже 2,25 мільярда. На основі угоди від 15 квітня 1994 року — 2,5 млрд. дол., а за варіантом, запропонованим українською стороною до укладення Сочинської угоди — 2,23 мільярда. Нині ж ця цифра ще не оприлюднена. Однак, як стверджує інформація, одержана мною в прес-центрі ВМС України, щорічна вартість затрат, пов'язаних з розміщенням лише в Севастополі бази ЧФ, разом зі збитками навколишнього середовища міста, акваторії бухт і відрахуваннями на охорону екології коштує 285,9 мільйона доларів. За результатами аналізів екологічних наслідків діяльності Чорноморського флоту, здійснених міжвідомчою комісією галузевого міністерства, неповна сума щорічних збитків для України складає 13,1 мільярда доларів. А загальна вартість компенсації за завдані збитки з урахуванням вкладів на ліквідацію цих наслідків, наближається до 19,5 мільярда доларів, що вдвічі перевищує загальну вартість усього Чорноморського флоту.

Отож, як не сверблять руки, а вкрити сусіда мокрим рядном не пробуй...

Володимир БОРИСЮК.

м. Севастополь.

Степан ПУШИК

КОЗАК ГУЛЯЄ

Козак гуляє,
Шинкарка носить,
Шинкар питає:
— Чому не плєш!
— Не пий, козаче, —
Козачка просить.
— Не пий, козаче, —
Коня проп'єш.

Козак сміється,
Шинкарка носить,
Шинкар моргає:
— Замало плєш.
— Не пий, козаче, —
Козачка просить.
— Не пий, козаче, —
Мене проп'єш.

Шинкарка швидко
Горілку носить.
— Козацтво п'яне! —
Регоче ніч.
— Не пийте, хлопці,
Вкраїна просить,
— Не пийте, хлопці, —
Проп'єте Січ.

А турок платить.
Шинкарка носить,
І плє горілки,
І плє вина.
— Не пийте, діти, —
Вкраїна просить.
— Не пийте, діти, —
Я в вас одна.

Українські гетьмани

МАРКО ЖМАЙЛО

Про цього гетьмана знаємо зовсім мало. Ім'я Жмайла згадується в історичних джерелах набагато рідше, аніж імена попередників, — особливо Петра Конашевича-Сагайдачного, чи наступників — Михайла Дорошенка, Павла Павлюка чи Тараса Трясила. Історія відвела йому місце порівняно скромніше.

Через два роки після смерті Сагайдачного польська шляхта значно посилила тиск на український люд. Вона закривала церкви, переслідувала священиків. Козаки послали до польського уряду депутацію з вимогами не переслідувати українську людність за віру, а також розширити їхні права, як це обіцяв зробити король напередодні битви під Хотином, де вирішальну роль відіграло 42-тисячне запорозьке військо. Але Варшава вже давно забула свої обіцянки. Шляхту вельми непокоїв дух козацької вольності, лякало зростання воєнної могутності козаків, які здійснювали успішні походи на Стамбул, Трапезунд і шукали собі союзників то в Росії, то в Криму, Швеції чи Ірані.

У відповідь на козацькі вимоги Польща послала проти козаків каральну експедицію — тридцять тисяч жовнірів під орудою коронного гетьмана Станіслава Конецпольського, яка мала втихомирити незадоволених порядками. Шляхта вважала, що будь-які козацькі домагання своїх прав треба вбивати в зародку.

Запорожці кілька разів робили спроби порозумітися з Конецпольським, посилали до нього на переговори своїх представників, але нічого з того не виходило. Польща нічим не хотіла поступитися. Воєнний конфлікт назрівав. Військо Конецпольського вперто насувалося на козацькі полки, очолювані гетьманом Марком Жмайлом.

У жовтні 1625 року жовніри напали на козацький табір поблизу Курукового озера. В перших сутичках гору взяли запорожці. Жмайло був досвідченим полководцем, не раз водив ватаги сміливців на Крим і повертався з перемогою. Бої біля Курукового озера набували затяжного характеру. Тепер уже Конецпольський пішов на переговори. А тим часом у таборі запорожців почалися незгоди. Одні вважали, що не можна поступатися шляхті, інші стояли за те, щоб прийняти ультиматум Конецпольського, який вимагав, щоб козаки змирилися з установленими порядками й обрали замість Жмайла нового гетьмана. Польща розраховувала, що той буде слухнянішим і, приймаючи рішення, погоджуватиме їх з Варшавою.

Після бурхливих суперечок у козацькому таборі Марко Жмайло поклав булаву. Її вручили новообраному гетьманові Михайлові Дорошенку.

А на Україні тільки починали визрівати повстання. Їхня колиска — Запорожжя.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ.

З БРАТНІХ ДЖЕРЕЛ

Лідія АРАБЕЙ

ЕКСТРАСЕНС

Оповідання

Коли б хто сьогодні вранці сказав Валентині, що ввечері вона сидітиме в цій компанії — ні за що не повірила б! Але чого не зробить з людиною випадок, якась одна маленька хвилька часу. А й, справді, вийшла б вона зі свого конструкторського бюро на якусь хвилину раніше чи пізніше і в вирі людському розминулася б з Нелею, а то, на тобі, — прямісінько ніс в ніс зіткнулися в переповненому тролейбусі, з усіх боків затиснуті пасажирами. Щиро заусміхалися одна одній — як-не-як однокашниці, на одному курсі в інституті навчалися, в одному місті живуть, а зустрічаються — вряди-годи.

— Як живеш?

— Так собі...

— А ти?

— Я теж так собі...

Ось тобі й маєш, більше, здається, й говорити ні про що.

Доїхала Валентина до своєї зупинки, тут їй на автобус треба було пересідати, — і Неля вистрибнула.

— Слухай, ходімо зі мною, — вхопила Валентину за руку.

— Та ти що? Я додому, діти, чоловік чекають...

— Нікуди вони не дінуться твої діти і чоловік, ходімо!

— Куди?

— Тут, недалеко... До професора Ляшковича... Його, щоправда, немає вдома, в санаторії, дружина гостей збирає...

— Так чого я туди?

— Розумієш, я з Майкою повинна була йти, але Майка захворіла, вона завжди вміє вибирати час для хвороби, а я одна не хочу... Ходімо зі мною...

Майка — теж їхня однокашниця, вони з Нелею товаришують з першого курсу інституту. Тепер у кожного своя сім"я, своя робота, але дружба їхня й понині міцна. Валентина часто дивується — що єднає цих жінок, вони ж такі різні. Серйозна, інтелігентна Майка і вертихвістка Нелка, скромна Майка і Нелка, котра завжди шукає зв"язків з тими, хто стоїть вище, яку й хлібом не годуй, а дай лиш можливість познайомитися з людиною, котра на виду.

— Ну що ти дурницю плетеш, Нелко, як же це я піду до незнайомих людей?

Але від Нелі не так просто було відчепитись, вона міцно тримала Валентину за руку і вже тягнула від зупинки автобуса, вже вела її в провулок, тихий від шуму і гуркотняви центральної вулиці.

— Ти не пожалкуєш, дружина Ляшковича чекає в гості екстрасенса, таке не щодня побачиш, ходімо, ходім...

— Ти збожеволіла, — опиралася Валентина, але під дужим натиском однокашниці йшла, йшла туди, куди та її тягнула.

Здається, Неля була тут своєю людиною, господиня зустріла її привітною усмішкою, скоса і не зовсім приязно глянула на Валентину, але Неля відвела господиню вбік, щось зашепотіла їй на вухо, і та подала Валентині тонку, з перстнями, руку, і привітно посміхнулась.

— Що ти їй нашептіла? — тихо спитала Валентина.

— Сказала, що відома художниця... Так що тримайся...

— Щоб ти скисла...

Але відступати було вже пізно, і Валентина, слідом за Нелею, ступила в передпокій професорової квартири.

Це була велика кімната, з модною «стінкою», з м"якими кріслами і канапами, з товстим диваном, з кришталевою люстрою, що звисала зі стелі і розсівала по кімнаті пучки яскравого світла. В кріслах і на канапах сиділи чоловіки, жінки, і з першого погляду, можна було зрозуміти, що це не скромні службовці якихось там контор.

Прихід Нелі і Валентини, мабуть, перервав тут розмову, і господиня, вернувшись до гостей, продовжила її з того місця, де зупинилась:

— Коли б це я від когось там чула, як буває — кума кумі — а то ж на собі, на собі, ось — вона приклала руку з довгими нігтями, вкритих коричневим лаком, до того місця, де кінчалися замети її високих, обтягнутих блакитним шовком суконки, грудей. — Болі, болі, щоразу рентген показував — виразка... А тут мов рукою зняло... Йду робити новий знімок і трясусь — що покаже? А рентгенолог і питається: «Де ваша виразка поділась, чим ви її вилікували?» Так чи ні? — повернулася вона до мужчини, який сидів у глибокому м"якому кріслі, утягнувши голову з лисиною в сутулі плечі, немов хотів її сховати, як черепаха в панцир. Мабуть, це й був той самий рентгенолог.

— Так, так, — відказав він голосом, в якому було чи то співчуття, чи то вибачення за те, що він справді так сказав.

— У нас до того закостеніли в цьому матеріалізмі, що коли щось під нього не підходить, значить, його вже й нема, — сказала молода гарна жіночка, в котрій Валентина впізнала досить відому артистку, котра знімалася в кіно.

Гості на знак згоди закивали головами, погоджуючись з артисткою, ніби вона сказала саме те, що думали вони усі, але так влучно сказати не змогли.

— Звичайно, звичайно, — погодився і рентгенолог, — ми далеко не все знаємо, хоч і бачимо людину, здається, наскрізь, — він усміхнувся своєму жарту, звичайно ж, вони, рентгенологи, бачать людину наскрізь... — Багато не досліджено, зокрема з психіки, одначе, одначе... Не вірю я цим екстрасенсам...

— І-і-і!.. — господиня, здалося, аж захлинулася від обурення. — Кому-кому... Ви ж самі бачили, самі дивувались, куди поділася виразка... Ще й спитали, як лікувалась...

Рентгенолог розвів руками.

— Аллочко, Аллочко, — потяглася обличчям до господині літня жінка в чорному гольфику, зеленому оксамитовому піджачку, з короткою, як у хлопчака стрижкою. — Ти розкажи, розкажи, як він лікував?

— Дружина професора Суботіна, хіміка, — шепнула Неля на вухо Валентині.

— Як лікував? — перепитала господиня і почала розповідати. — Я тільки увійшла до нього, як він втупився очима — наче пришив мене поглядом... І відразу каже: «Хвора ти... І палиш...». Я призналася: «Еге ж, палю...». «Палити більше не будеш...» І почав водити руками — над головою, над животом... І очі, очі! Коли б ви бачили його очі! Неначе він щось витягує, витягує з тебе...

— І багато витягнув? — в напруженій тиші почувся іронічний чоловічий голос.

— Ну, Олег! — господиня повернулася до мужчини з борідкою, який сидів поруч з артисткою. — Всі знають, що в тебе немає нічого святого в душі, тобі не спід було б сюди приходити, я тебе не кликала!

— Ірка потягла, — не дуже злякавшись грізного тону господині, відповів Олег. — І потім? Що я такого сказав? Я тільки спитав, чи багато ти йому заплатила...

— Не твоє діло, не в грошах справа!..

— Гаразд, гаразд, здаюся! — підняв обидві руки Олег.

— До нього люди йшли сотнями, тисячами, — не звертаючи більше уваги на Олега, розповідала Алла Петрівна. — Здалеку приїжджали, черги стояли, ночами в дворі чекали, вогнища палили... Він тепер приймає не всіх, лише по великому знайомству...

— Колись бабки у селах були, теж щось вміли, — заговорила жінка з ріденьким закрученим волоссям, з обвислими щоками на повному обличчі. — Ми на них — дикунство, дикунство, а не все ж там, мабуть, було й дикунство?..

— Вдова професора Галушкіна, — шепнула Неля.

— Еге ж, вміли, — підтримав Галушкіну сивий дідок, — силу мали витягувати з людини хворобу, і даремно їм забороняють лікувати, зараз он і вчені опам'яталися, в газетах пишуть...

— Художник Нагірний, чула про такого? — знайомила Неля Валентину з гостями.

Валентина справді чула таке прізвище, але не знала, чи живий той художник, чи це вже історія. Виявляється, живий, і ще, мабуть, хоче довго жити, якщо прийшов знайомитися з екстрасенсом.

Гості заговорили навперебій:

— А йоги, йоги, ті можуть жити, скільки захочуть, по шістсот років можуть жити.

— Ну, йоги, це інше, це тренування власного тіла і психіки...

— Знаменита Джуна!..

— Чуєте, чуєте, а нашим же футболістам відбір екстрасенс робив, забракували кількох чоловік, і бачте, виграли...

Гамір перервав мелодійний дзвінок. Усі враз стихли, повернули голови до дверей. І господиня на мить немов завмерла посеред кімнати, потім обвела гостей урочистим поглядом, і дрібно поцокуючи каблучками, подалася в коридор. Притихлі гості чули, як відчинила вона двері, як заворкувала голубкою, як обізвався до неї чоловічий голос.

І Валентині передалася напруженість, що запанувала в кімнаті, і вона почала з цікавістю очікувати на цього чоловіка.

Він увійшов повагом. В галіфе, в голубому френчі, підперезаний ременем — так любили зодягатися десь в тридцяті роки. На вигляд йому було років сорок п"ять. Коротко підстрижене волосся на сухому, з провалами за вухами, черепі. Близько одне до одного і глибоко посаджені очі. Обличчя, можна сказати, просте, але трохи суворе і самовпевнене. Відчув, звичайно, спрямовані на себе зацікавлені погляди, але зробив вигляд, що не помітив... А може, звик думати, що так і треба... В усякому разі його не збентежила ні ця багата кімната, ні ці шановані гості. І таких кімнат, і таких людей він бачив на своєму віку немало, знає ціну і їм, і собі.

В господині на щоках цвіли червоні ружі, вона заходила то з одного, то з другого боку до гостя і воркувала, воркувала:

— Як ви доїхали, не заблудилися? Та нас тут легко знайти...

Він відповів не відразу, ніби зважуючи, перш ніж відповісти.

— Мене на машині привезли...

Голос у нього був глухуватий, як і весь він сам — спокійний, урівноважений.

Господиня озирнулась, неначе шукала собі підтримки, допомоги в розмові з гостем, не знайшла і запропонувала:

— Дак, може, відразу за стіл? Ми стільки на вас чекали...

Гість знову помовчав, немов щось роздумував, а потім відповів:

— Як скажеш...

— То за стіл, за стіл! — заплескала в долоні Алла Петрівна і відчинила двері до другої кімнати.

Гості досить дружно вставали, як люди інтелігентні, не пасли більше очима екстрасенса, тільки крадькома кидали погляди і прямували в сусідню кімнату. Неля потягла і Валентину.

— Ходімо, ходім...

Валентина вже не опиралася, та й цікаво було їй, справді цікаво, наче вона потрапила до іншого світу, на іншу планету, так несхоже тут було все на те, що звикла бачити щодня.

Поперед них з Нелею йшла пара — молода жінка з мужчиною, вона у квітчастій сукенці, він — у шкіряному піджачку. За ними йшов Олег, артистка опинилася десь попереду, здається, вела під руку екстрасенса. Валентина вчула позаду себе злісне шипіння господині:

— Якщо ти мені тут... Хоч одне слово... Скажу Ірці, що гроші в мене позичив... На своїх баб...

І голос Олега, з непідробним страхом:

— Ні, ні, нічим... З найбільшою повагою...

— Дивись!

Господиня оббігла всіх гостей, протислася вперед. Валентина бачила вже її голову із зачіскою, склеєну лаком, поруч з головою іменитого гостя.

Стіл виблискував кришталем, тарілками дорогого сервізу, на котрих прозоро світилися тонко нарізані балики, бурштинові зернята ікри, рожеві шматочки сьомги. На великих блюдах застигли заливні — і різна закуска лежала у фарфорових мисках. Валентина відразу навіть не могла розібратися — що таїлося під свіжим, яскраво-зеленим листячком петрушки, під довгим пером свіжої цибулі, під жовтуватими зернятами розлущених грецьких горіхів. Поміж усіх цих смачних наїдків стояли товсті чорні пляшки коньяку «Наполеон», пляшки з невідомими Валентині винами, мінеральна вода «Боржомі».

Гості жваво, без зайвого запрошення, всідалися за стіл, тільки екстрасенса господиня повела під руку, посадила в центрі, сама сіла поруч.

Валентина також, подивувавшися трохи зі столу, якого в своєму житті не бачила, глянула на гостя. Він сидів, ледь схиливши голову до господині, котра щось йому стиха говорила. Обличчя його було спокійне і якесь неприсутнє, величне, але Валентині здалося, що ця велич натягнута на обличчя, як маска, варто лише хоч трішки не так повернути голову і маска порветься. Зараз, при яскравому світлі люстри, що висіла прямо над столом, він здавався Валентині набагато старшим, вже років не на сорок п"ять, а на цілих п"ятдесят п"ять, якщо не більше.

— Дорогі мої друзі, — все тим же, воркітливим голосом заговорила господиня. — Я дуже прошу вас... Дуже прошу наповнити свої чарки... І сама взяла важку чорну пляшку, налила своєму гостеві, почала накладати в його тарілку закуску.

І всі гості заворушилися, загомоніли, почали наливати коньяк, вино, накладати в тарілки балики та заливні, намазувати хліб ікрою. Щоб не бути за цим столом білою вороною, провінціалкою, що потрапила до вищого світу і не вміє себе тримати в ньому, і Валентина потяглася за закусками, не перечила, коли Неля налила в її чарку того «Наполеона», з усмішкою в душі подумала, що хоч покуштує цього напою: ні вона сама, ні її друзі таких коньяків не купували.

А господиня тим часом виголошувала вже тост:

— За нашого дорогого гостя, за чарівника, за його незвичайну душу, за силу його душі... — Ніс у неї раптом почервонів, очі набрякли сльозою, але вона крізь сльози усміхнулася, пальцем з довгим нігтем, покритим рудим лаком, провела під одним оком, під другим, повернулася до екстрасенса і заговорила вже до нього одного:

— За вас, дорогий рятівнику, за вашу енергію, яку ви так щедро віддаєте...

Екстрасенс кивав головою, чи то погоджувався з господинею, чи то дякуючи за її слова. Гості тепер з повним правом, як головного об"єкта їхньої уваги, пронизували його поглядами, шукаючи, мабуть, на його обличчі, в його постаті того незвичайного, що надає йому сили. Але незвичайне, таємниця не лежали на поверхні, ніщо зовні не проступало дивного в екстрасенса, він, як і всі, випив свій коньяк і тепер їв, жував, запиваючи їжу мінеральною водою.

Валентина покуштувала того коньяку. Боже мій, і за що люди платять такі гроші, ну хоч би чим він відрізнявся від нашого, звичайного... Здається, наш ще кращий, м"якіший, ароматніший, а цей — ніби перцю в нього насипали. Вся ціна, мабуть, у пляшці та в назві — «Наполеон».

А їжа була смачна — салати, паштети, все свіже, аж танув в роті, і Валентина, яка опісля роботи була голодна, наклала собі і одну тарілку, і другу. Інші гості теж досить енергійно працювали ножами, виделками, щелепами.

Угамувавши перший голод, трохи збавили темп. Тепер знову очима все частіше влучали в екстрасенса, ніби чекаючи, коли ж нарешті, він покаже якісь свої здібності, чи він, як і всі інші, смертні, вип"є, поїсть і піде додому?

І екстрасенс ніби відчув, що від нього, як від того святого, чекають дива, повів очима по гостях. Спинив погляд на молодиці у квітчастій сукенці, що сиділа поруч з Валентиною.

— Скинь, — тихо, але тоном наказу, сказав він.

Молодиця завмерла з ножем і виделкою над тоненьким шматочком шинки. Здається, вона не зрозуміла, чи й справді до неї звертається цей екстрасенс, а якщо до неї, то що загадує скинути.

Той знову твердо повторив:

— Скинь, — і показав пальцями на свої вуха.

Молодиця поклала ніж і виделку, вхопилася за свої сережки, ховаючи під пальцями їх кольоровий блиск.

— Вони посилають погане проміння... — сказав екстрасенс і опустив очі до своєї тарілки.

Молодиця почала гарячково знімати сережки. Зняла. Відчинила чорну лаковану сумочку, поклала їх туди.

— Я казав, я казав — не треба було купувати, — зашипів їй у вухо мужчина, що сидів поруч, мабуть чоловік молодиці.

Гості перестали їсти, усі із співчуттям поглядали на молодицю, яка сиділа тепер — почервоніла, збентежена. Жінки крадькома торкалися своїх сережок, немов перевіряючи, чи не посилають і вони поганого проміння.

Господиня, здається, була задоволена, що її шанований гість нарешті показав себе, що її друзі-приятелі зможуть переконатися — її слова стосовно його незвичайності не марні. Вона знову наказала наповнити чарки і гості знову налили коньяку.

Уже не так енергійно, як перше, випили, уже не так енергійно, як перше, жували, передавали одне одному тарілки із закусками.

А екстрасенс знову подав голос:

— Ти коліна не затискуй, не затискуй, — глянув він на жінку, котра сиділа майже в кінці столу, не першої молодості, в глухо застібнутій темній сукенці, без косметики на обличчі.

— Не шкодуй свого добра... Радуй, кого можеш...

Неля сильно ущипнула Валентину за руку.

— Слухай, він і справді чарівник... Це викладачка англійської мови, репетиторка доньки Ляшковича, стара дівка...

Усі гості повернули голови до викладачки англійської мови, обличчя і шия якої повільно вкривалися рожевими плямами, а екстрасенс вже знову був зайнятий своєю тарілкою.

А в гостей, здається, апетит зовсім зник. Рентгенолог сидів, знову втягнувши голову в сутулі плечі, немов у панцир, і про щось затято думав, артистка обмахувалася хустинкою, як віяллом, літня дама з короткою стрижкою то складала, то розкладала серветку.

— Отже, ви вмієте не лише лікувати, а й бачите людину наскрізь... Краще, ніж наш шановний рентгенолог... Вмієте читати думки, — в незручній тиші подав голос Олег. Здається, він багато чим ризикував, господиня вже втупилася в нього грізними очима. Але її погляд не злякав Олега. — Скажіть тоді, будь ласка, що я зараз думаю? — спитав він.

Артистка смикнула його за рукав.

— Га... А що я такого сказав? Я цілком серйозно, це ж так цікаво, — закрутився, ніби оправдуючись, Олег.

Усі насторожились, очікуючи, що скаже екстрасенс, А той пересмикнув губами. Помовчав. Нахмурив брови. Сказав, не випускаючи з рук ножа і виделки:

— А ти взагалі не вмієш думати...

Гості тихо хихикнули.

— Що, з'їв? — злорадно сказала господиня.

— А... А чому ви мені «тикаєте»? — з погордою сказав Олег.

Екстрасенс знову пересмикнув губами, мовив спокійно:

— Я всім кажу «ти». А якщо хтось з вас думає про Распутіна... І Распутін був екстрасенсом... Умів підкоряти собі душі... Він навіть царю і цариці казав «ти»...

У Валентини чи від випитого коньяку, чи від блиску цієї кімнати з кришталем та фарфором раптом починало плутатися, крутитися в голові. На мить зникло почуття реальності, ніби це не вона сидить отут, між чужих людей, ніби немає вже на світі і звичайної землі, її міста, її квартири зі старими меблями, її Івана у сверті з заштопаними ліктями, нема її дітей, все лишилось на іншій планеті, якась сила занесла її бог знає куди, у безмежний простір галактик і так сумно, так гірко жаль ставало свого старого світу, так хотілось вернутися в нього. Та раптом знову поверталася в реальність, розуміла, що за цими стінами те ж саме місто, той же світ, і що варто лише відчинити двері, як задзвонять тролейбуси, загудуть автобуси, привезуть її додому. І їй захотілось встати, відчинити ті двері, але щось ніби тримало і підступали образа, злість.

«Живуть на чоловікові мільйони... Ікру, балики жеруть... Звичайно, жаль таке життя лишати, хочуть безсмертя... Щоб вічно, вічно пити і їсти... Бо що ж іще вміють робити ці професорші... І в усе повірити ладні... Хіба ж не бачать вони, що це шахрай... Та в нього ж на обличчі написано — шахрай... Чи я одна лише це бачу? Чому бачу я одна?»

— Звичайно, є біополе, ось подумайте, — долітав до Валентини голос літньої дами з короткою стрижкою. — Сидите ви з одним чоловіком, і вам з ним легко, гарно, просто, а з іншими вам муляє, вам незручно, хочеться утекти від нього — бо кожен створює навколо себе своє поле, один — добре, інший — погане...

— Так, так, — погоджувалася артистка. — З одним — добре, з іншим — кепсько...

А сни? Що таке сни? — збуджено підтримувала розмову господиня. — Я часто бачу казкові сни. Як тільки засну так і сняться... Хто мені це розтлумачить, хто?

— Багато невідомого, багато, — кивав головою рентгенолог. — Наука...

— Наука, наука, — перебила його артистка, — там поки винахід пропустять, так той винахідник роками буде битися головою об стіну. Нам один драматург приніс в театр п"єсу про такого винахідника, і що ж ви думаєте — не пропустили...

— От, от, багато косності, суперництва серед вчених багато, кожний боїться, аби його не обскакали, — погодився з артисткою рентгенолог.

Розмова, що накотилася, як хвиля, зашерхотівши на березі камінчиками, раптом зупинилася, і в тиші пролунав впевнений, як присуд, голос екстрасенса:

— Суєта суєт...

Він відкинув обшлаг френча, глянув на годинника і почав поволі вставати із-за столу. Відсунув крісло, на якому сидів, поклонився господині.

— Чому? Що? — не зрозуміла та, чого встав шанований гість.

— Час... Більше не можу...

— Ну-у, що-о ви, — розчаровано промовила жінка.

У дверях знову мелодійно задзвонив дзвоник.

— Це по мене, — сказав гість.

Алла Петрівна, не приховуючи розчарування, встала. І решта, засовавши кріслами, почали дружно вставати із-за столу, потяглися до виходу.

Валентина з Нелею вийшли в числі останніх. Екстрасенс стояв посеред кімнати, в оточенні гостей, які навперебій просили:

— Назначте день...

— Я так давно хочу до вас...

— Лікарі нічим не можуть зарадити...

А той стояв, як продавщиця за прилавком, у якої, напевно, є щось приховане, але не для них, не для цих, а якщо й для цих, то треба набити ціну...

— Не приймаю... Не можу... Заборонили, — сухо відповідав він.

У прихожій, прихилившись плечем до стіни, стояла молода струнка дівчина в джинсах, заправлених у чобітки на високих каблуках, у замшевій курточці, з великою сумкою через плече. За нею, в тіні, крутячи в руці ключі від машини, стояв молодик у шкіряному плащі. Це вони приїхали по екстрасенса і терпляче чекали, поки той розпрощається.

— Я потім, потім вам скажу, — визволяла господиня свого гостя, з кола людей, що тісно оточили його. — Я вам про все розповім...

Ті неохоче розступилися.

Молодик у шкіряному плащі, не випускаючи з руки ключів від машини, подав екстрасенсу пальто. Стукнули двері. Було чути, як затупали вниз чоловічі кроки і поміж них жіночі на високих каблуках. Нижче, нижче, далі, далі... Чмихнув на подвір"ї мотор машини.

І решта гостей заквапились додому, штовхаючись, одягалися в прихожій, цілували господиню в щоку, кидали на прощання:

— Я тобі зателефоную...

— Спасибі за гостинність...

— До побачення...

Валентина нетерпляче чекала на Нелю, яка все щось шепотілась з господинею, розсердилася, не витримала, пішла одна.

Доки бігла тихим, віддаленим від центру, провулком, ще здавалось жила в тому світі — він ще бринів у вухах, сяяв у очах. Та ось загули автобуси, тролейбуси, назустріч пішли люди, люди, і Валентина зітхнула, неначе, нарешті, випливла з бурхливого моря на твердий берег. Наче з космосу повернулася на рідну землю. Встрибнула в автобус, вхопилася за поручень, пробила талончик — поїхала. Підсвічені жовтим світлом ліхтарів, за вечірнім вікном пропливали знайомі будинки, то там, то тут світилися вивіски — «Хліб», «Гастроном», «Одяг». На зупинках одні люди виходили, інші заходили, неначе той вічний рушій життя, коли одне поступається місцем іншому. І нікуди від цього не дінешся. І ніяк його не обійдеш.

Переклав з білоруської Данило КОНОНЕНКО.

ШЕВЧЕНКО І КРИМ

КОРОТКИЙ СЛОВНИК

Продовження. Початок у № 24—36.

«Іржавець» — поема Шевченка, написана на засланні в Орській фортеці 1847. Вперше повністю опублікована 1876 у празькому виданні (Кобзаря». За рад. часу майже постійно випучалася із зібрань Шевченкових творів. У ній Шевченко з величезною художньою силою відобразив трагічні сторінки вітчизняної історії після поразки гетьмана І. Мазепи під Полтавою 1709, коли Україна, яку «воєводи, Петрові собаки, рвали, гризли», втратила останні залишки автономії, перетворившись на нещадно гноблену колонію Рос. імперії. Значне місце в поемі відведено драматичній долі запорозького козацтва, яке перейшло під протекцію кримського хана Девлет-Гірея II, заснувавши в його володіннях, в урочищі Олешки на лівому березі Дніпра, Олешківську Січ. Глибоким болем сповнені рядки поеми: «Чули, чули запорожці З далекого Криму, Що канає Гетьманщина, Неповинно гине. Чули, чули небожата, Чули, та мовчали, Бо й їм добре на чужині Мурзи завдавали». Поема «І.» — один з тих патріотичних творів, які потвержують думку П. Куліша та І. Франка, що Шевченко був найбільшим істориком України. — *Г. Р.*

Ісаєв Федір Григорович (нар. 1922) — укр. поет і перекладач. Живе Дніпродзержинську. Автор віршів про Шевченка «Де розлігся задумливий Канів», «На Тарасовій горі». Вперше відвідав Крим 1938, написавши у Феодосії «Оду морю». Публікувався в «Кримській світлиці». — *Д. К.*

Ісаковський Михайло Васильович (1900—1973) — рос. поет. Переклав поему «Катерина», баладу «Причинна», поезії «Гоголю», «Ой три шляхи широкії». Про свою роботу над перекладами цих та інших творів Шевченка розповів у «Нотатках перекладача» (1938). І. переклав також з білоруської поему Я. Купали «Тарасова доля». Відвідини Криму не знайшли у творчості І. помітного відображення. — *В. К.*

Іскам Віктор Васильович (нар. 1927) — укр. художник. В 60-х рр. жив у Сімферополі, де створив акварель «Перебендя» (олівець, сепія), яка 1961 показувалася на шевченківській худ. виставці в Києві. — *Г. Р.*

Іслам-Гірей III (1604—1654) — кримський хан у 1644—54. Син Селямета І, який був ханом у 1608—10. Освічений, енергійний і войовничий державець, який проводив незалежну від Туреччини зовнішню політику. 1629 під час походу на Польщу потрапив у полон, звідки через сім років його викупили в обмін на десятьох польських панів. У березні 1648 після приїзду в Бахчисарай Богдана Хмельницького уклав з ним військовий союз проти Польщі, відрядив на поміч гетьманові загони перекопського мурзи Тугай-бея, пізніше сам брав участь у битвах в Україні. Його правлінню присвячено роман Р. Іваничука «Мальви». В укр. історіографії діяльність І.-Г. ще не дістала повного й об'єктивного висвітлення. 1857 Шевченко зробив ескіз *«Богдан Хмельницький перед кримським ханом»*. Це перша в укр. малярстві спроба іконографії І. Г. — *Г. Р.*

= Й =

Йова (по чоловікові — Смирнова) Антоніна Іванівна (нар. 1925) — кандидат філологіч. наук. З 1955 читала курс укр. мови в Крим. пед. ін-ті (Сімф. ун-ті). Упорядниця випущеного 1960 Кримвидавом збірника для школярів «Українські поети» — від І. Котляревського до Лесі Українки. Читанка вирізняється дуже добрим добором текстів і гарним оформленням. У ній вміщено, повністю або в уривках, 14 творів Шевченка. — *Г. Р.*

= К =

Капаєв Суюн (нар. 1927) — ногайський поет. Нащадок степових кочовиків, що входили до Джамбуйлуцької, Єдичкульської та Єдисанської орд на материкових територіях Кримського ханату. К. живе в Дагестані. Рідною мовою переклав поему «Кавказ» та «Заповіт» Шевченка. — *Г. Р.*

Капельгородський Пилип Йосипович (1882—1942) — укр. письменник. 1938 став жертвою більшовицьких репресій, загинув у гулагівському таборі. Під час навчання в Полтавській духовній семінарії входив до гуртка, який на гектографі друкував твори Шевченка — в 1899—1900 було нелегально видано «Кобзар» із забороненими віршами. Автор нарису «Тарас Григорович Шевченко» (1928). В 1903—18 К. жив на Кубані — вчителював, працював у північнокавказькій періодиці. Вболівав за долю ногайського народу, написав його історію і трагедійну повість «Аш хаду» (1932). 1910 ногайці настановили К. своїм нізамі — керівником. В роки перебування на Кубані заїздив до Керчі. — *О. Я.*

Капніст Василь Васильович (1758—1823) - укр. і рос. письменник. Син миргородського полковника, учасника крим. походів 1730-х рр. В. П. Капніста. В різний час був предводителем дворянства Миргородського пов. і Київської губ., генеральним суддею Полтавської губ. 1788 подав Катерині II проект про відновлення укр. полків, який частково реалізував Г. Потьомкін при створенні Війська чорноморських козаків. У квітні 1791 К. таємно зустрічався з прусським кабінет-міністром Герцбергом, щоб дізнатися, чи можуть укр. патріоти розраховувати на підтримку з боку Пруссії в разі її війни з Росією (документи про цю секретну аудієнцію виявив і оприлюднив 1895 польський історик Б. Дембінський). К. — автор знаменитої «Оди на рабство», що була відгуком на указ Катерини II від 3. V. 1783 про закріпачення укр. селянства. Твір пройнятий болем за поневолення батьківщини: «Куда не обращу зеницу, Омитую потоком слез, Везде, как скорбную вдовицу, Я зрю мою отчизну днесь». Великий успіх мала гостросатирична комедія К. «Ябеда» (1798; повністю, без купюр, опубл. лише 1959). Про Крим поет писав у віршах «На завоювання Тавріди» (1784) і «Другові серця» (1806). В 1803 і 1819 він провідував свого брата Петра, який мав маєток у Судацькій долині. 1819 склав на ім'я міністра народної освіти доповідну записку про охорону старожитних пам'яток Криму, і 1821 були обстежені Херсонес, Феодосія, Судак та ін. міста.

У щоденнику Шевченко згадав 30.VI. 1857 комедію «Ябеда», а до запису 18.XII. 1857 поставив епіграфом трохи змінену автоепіграму К. 1843 він познайомився і заприятелював з його сином Олексієм Васильовичем Капністом (1796—1869), який за приналежність до декабристського «Союзу благоденства» був ув'язнений в Петропавловській фортеці. — *Г. Р.*

Карманський Петро Сильвестрович (1878—1956) — укр. поет і перекладач. 1941 вийшла друком його зб. «Поеми» з творами про Т. Шевченка та І. Франка. 1940, перебуваючи в Коктебелі, написав поезії «Лютує шторм на Чорнім морі», «Чи неба кримського, як гори білить сніг...» — *Г. Р.*

Карпенко-Карий Іван Карпович (справж. — Тобілевич; 1845—1907) — укр. драматург, актор, режисер і громад. діяч. Брат *М. К. Садовського* і *П. К. Саксаганського*. Автор 18 оригінальних п'єс, що стали видатним набутком укр. драматургії кінця XIX — поч. XX ст., та кількох сценічних переробок. Як актор виконував у драмі Шевченка «Назар Стодоля» ролі Назара і Хоми Кичатого. 1878 через «Елисаветградский вестник» звернувся з пропозицією про збір коштів на будівництво школи імені Шевченка. Перебуваючи 1902 з трупою у Москві, брав участь в відзначенні шевченківських роковин. З режисерським і акторським мистецтвом К.-К. кримчани познайомилися 1890, коли трупа М. Садовського поставила на сімферопольській сцені його п'єси «Безталанна», « Мартин Боруля» (заголовну роль грав автор), «Сто тисяч». 1899 К.-К. входив до театрального колективу М. Садовського і П. Саксаганського, що гастролював 5.IX.—1. X. в Севастополі, а 2. X.—3.XI — в Ялті. Таврійська поліція встановила тоді за драматургом таємний нагляд. Виступав він і в материкових повітах Таврії: 1896 — в Мелітополі, 1903 — в Каховці. В лютому-березні 1907 приїздив на лікування в Ялту, але хвороба вже була невилікована. Крим згадується в історичних драмах К.- К. «Бондарівна» (1884, опубл. 1886), «Лиха іскра поле спалить і сама щезне» (1896, опубл. 1903), «Чумаки» (1897, опубл. 1898) та інших творах. — *П. К.*

Карташов Степан Семенович (1912—1980) — укр. скульптор. Жив у Сімферополі. Автор скульптури «Т. Г. Шевченко» (гіпс тонований), що входила до експозиції шевченківської худ. виставки 1961 в Києві. — *Г. Р.*

(Далі буде).

Автори словникових статей —П. Киричок, Д. Кононенко, В. Кравченко, Г. Рудницький, О. Януш.

УТОЧНЕННЯ. З незалежних від нас причин в кримськотатарському перекладі «Заповіту», який зробив поет Шаміль Аляди («КС», 12.VIII. 1995, № 32), в 6 і 9 рядках неточно подано назву Дніпра: замість Озю правильне її написання — **Озу**.

ВИСТАВКА — ДО ЮВІЛЕЮ

Валентин Григор'єв — директор Кримського художнього училища, заслужений учитель України, член Спілки художників — знана та шанована в мистецьких колах людина.

Народився Валентин Іванович у сім'ї ливарника на Ярославщині, у 1961 році закінчив Харківський художній інститут і приїхав працювати до Криму. За 34 роки педагогічної діяльності виховав не одне покоління художників, дав путівку в життя багатьом відомим та заслуженим майстрам пензля.

4 вересня йому виповнилося 60 років. Цього ж дня у Сімферопольському Будинку художника відкрилася персональна виставка митця, присвячена ювілею та 40-річчю його творчої діяльності. До речі, учасника багатьох обласних, республіканських та міжнародних виставок. Багато друзів, колег, шанувальників мистецтва прийшли поздоровити художника з днем народження та відкриттям персональної виставки.

Від Міністерства культури Криму ювіляру вручили вітальну адресу. Валентина Івановича тепло поздоровили представники Сімферопольського музичного училища ім. Чайковського, Кримського училища культури, учні та викладачі художнього училища. Зачували вітання від багатьох художників — друзів, колег по роботі. Співак Орест Мартинів привітав його музичним жартом. Було багато квітів, подарунків, щирих слів та усмішок.

Присутні оглянули роботи художника-ювіляра, присвячені Криму та Україні, відзначили майстерність пейзажів, виконаних олійними фарбами та аквареллю, побажали Валентину Івановичу подальших творчих успіхів та здобутків на мистецькій ниві, в педагогічній діяльності.

Віталій ФЕСЕНКО.

У залі виставки, ліворуч — Валентин Григор'єв.

Світлина **М. ЛКСОВОГО.**

Сучасні діалоги

ЗАТВЕРДИЛИ

— Ти, Зоє Петрівно, Осьмачку давно бачила?

— Уяви собі, позавчора.

— Як вона? Привітна? Щебече?

— Не щебече, Марино. Чортом дивиться.

— Як це — чортом?

— А ось так. Раніше, було, стрінеться — не відчепишся. Перегородить дорогу і давай соловейком заливатися. І про здоров'я розпитає, і про чоловіка, і про дітей. А це стріла, очима, як ножами, різонула і зникла. Ніби випарувалась. А чого ти, Зоє Петрівно, цікавишся цим?

— А того, Марино, що вона й мене обминула, словечка не сказавши. Ніби не впізнала.

— Може, з нею щось... Зоє Петрівно? Такої переміни з людиною без причин не буває.

— Не буває, Марино. Але я вже причину знаю. Довідалась, чого це Осьмачка так носа задерла.

— А чого?

— Ти ж її Віталія Осьмака знаєш?

— Та знаю. Хитрюга. Так і норовить біля начальства крутитися.

— Докрутився вже. Взяли вже. Затвердили.

— Куди взяли? Ким затвердили?

— А в міністерство. Заступником начальника управління призначили.

— Так чого ж ото так перемінилася Осьмачка? То все щебетала, а це й голову відвертає?

— Дуже просто. Доки її Віталій ще не вмостився у м'яке крісло, то й здоровкалася, говорила, в дружбу лізла. А затвердили — ми вже їй ніхто. Вона, бач, у вищий клас перейшла.

— Зроду б не подумала, Зоє Петрівно, що людина так може помінятися. Просто на очах.

— І я, Марино, не подумала б. А воно бач... Та нічого. Ще доживемо до нових перемін. Як тільки Осьмака розкусить і наженуть, то й його Осьмачка знову до нас щебетатиме. Така в людей натура.

— Бач, яке воно. А я собі і в голову не могла взяти. Ще, грішним ділом подумала, що в Осьмаків якесь нещастя.

Іван СОЧИВЕЦЬ.

ШЛЯХ ДО ГАРМОНІЇ

За соціологічними дослідженнями, проблеми здоров'я твердо займають верхні рядки в опитуваних населення. Всі хочуть бути бадьорими і сильними. Багато хто сподівається досягти мети, докладаючи лише мінімальних зусиль. Жива ще надія на допомогу ліків, збереглася віра в секрети східної медицини.

Однак к перевірене життям вчення Порфирія Іванова, яким успішно можуть оволодіти люди з різним освітнім рівнем. В його основі — довір'я до сил природи. В лютому цього року в міжнародному центрі «Український дім» в Києві було показано експозицію, присвячену життю і вченню П. Іванова. 50 років він свідомо в мороз і спеку ходив без одягу, навчився довго обходитися без їжі і води, бажаючи показати людям можливість гармонійного життя в природі. Згодом презентація експозиції «Я життя запропонував людям» успішно пройшла в Луганську.

Тепер ініціативу підхопила Кримська організація асоціації «Рух за здоровий спосіб життя», яка плідно діє в Севастополі і Ялті. Активісти руху зуміли наприкінці серпня організувати зустріч у Сімферополі. На ній виступили представники 14 міст. Глядачі подивилися художньо-публіцистичний фільм «Живе життя», придбали необхідну літературу, дістали консультації фахівців. А в Кримському краєзнавчому музеї відкрилася експозиція, що розкриває ідеї П. Іванова через його особу, розповідає, як він знайшов можливість використати для блага людини такі сили природи, як повітря, вода і земля.

Порфирія Іванова завжди цікавило: чому люди, створюючи собі тепличні умови життя, продовжують хворіти, де шукати здоров'я? 1933 року він робить висновок, що причина зла у відриві людини від сил природи, що людина почала нехтувати законами природи. Вся медицина побудована на лікуванні хвороби, тоді як потрібно допомагати людині. Не шкодуючи себе П. Іванов шукає і випробовує різні способи, відбирає найефективніші і зводить їх у правила, що дістали ніжну назву «Дитятко».

Консультанти асоціації Ірина Трошина з Києва і Валентина Лебедєва з Севастополя розповіли про практичні справи. Незабаром буде готовий новий фільм про П. Іванова із залученням документальних матеріалів. Друкується різноманітна література, починаючи з чисто практичних порад і закінчуючи спогадами про життя Порфирія Корнійовича та результатами що до застосування системи при лікуванні різних хвороб. Популяризується також у республіканських радіопередачах «Зворотний зв'язок», «Гіппократ». Життя свідчить, що поступово минає захоплення сектами типу «Біле братство». У слов'ян є перевірена нашим кліматом система Порфирія Іванова, яка не пригнічує людину, а навпаки, допомагає кожному знайти своє місце в природі. Бо шлях до гармонії у кожного свій.

Павло СКОРИКОВ,
науковий співробітник Кримського краєзнавчого музею.

Для Вас, господарки

МАЛЕНЬКІ ХИТРОЩІ

* Молоко при кип'ятінні не «збіжить», якщо краї посудини змастити жиром.
* Кип'ячене молоко не скисне, якщо перед кип'ятінням покласти півложки цукру (1 л.). Остудити його слід у відкритій посудині.
* Якщо сир дуже кислий, змішайте його з однаковою за масою кількістю свіжого молока і залиште на одну годину. Потім, відкинувши його на марлю, покладену на сито чи друшляк, дайте стекти молоку і кладіть під прес. Сир втратить кислий присмак і стане ніжнішим.
* Щоб зберегти сир від висихання, покладіть у посудину з ним грудочку цукру, закрийте кришкою. Протягом тижня такий сир буде цілком свіжим.
* Сметана іноді погано збивається. У цьому випадку додайте до неї трохи білка, остудіть посудину у воді, а потім збивайте.
* Яйця при варінні не лопатимуться, якщо ви додасте у воду трохи солі.
* Якщо у вас немає спеціального пристрою для відокремлення білка від жовтка, зробіть паперову лійку з отвором і вилийте туди яйце: білок поступово витече у підставлену склянку, а жовток залишиться у лійці.
* Стежте, щоб у білки, призначені для збивання, не потрапили жовтки, бо вони утруднюють збивання.
* Перш ніж збивати білки, охолодіть їх. Починайте збивати повільно, поступово прискорюючи темп. Якщо білки погано збиваються, додайте кілька крапель лимонної кислоти або пучку дрібної солі.

ВИПУСК 122-й

Задача Михайла ФЕДОРОВА (с. Мар'янівка Донецької області). Білі: дамки 4, 49, 50, прості 42, 43, 44, 47; чорні прості 19, 21, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 36, 38. Заставити просту. 1. 47—41 36:47 (А) 2. 44—39 3. 50:39:23 4. 4:36 5. 36:47. А) 1... 38:47 2. 4—22 3. 43—39 4. 49:24 5. 44—39 6. 50:15 7. 15:47. Цю миніатюру автор послав на восьмий чемпіонат України з шашкової композиції.

Задача Бориса МОГИЛЕВСЬКОГО (Житомир). Білі: дамки 6, 12, 18, 39, прості 7, 40, 41, 44, 45, 47; чорні: дамка 50, прості 1, 20, 36. Заставити дамку і три прості. 1. 40—35 20—24 (А) 2. 35—30 3. 18—40. А) 1... 20—25 2. 12—26 3. 39—11 4. 11—28 5. 26—37 6. 35—30 7. 45—40 8. 6—50. Гарний твір старійшини українських проблемістів.

Задача в піддавки Г. РУДНИЦЬКОГО. Білі: дамки a1, a3, c7, h2, прості b6, e5, e7, f2, h6; чорні: прості a5, d2. Заставити свою просту. e3 (b8 A), c7, f6. A (f8), hg7, b4, e5, ef4, a7 (f2), g1, h2.

Утерянные печать и штамп МП «РИВАС» считать недействительными.

ПРОГРАММА ТЕЛЕВИДЕНИЯ

Понедельник, 18 сентября

УТ-1

7.00 Анонс-клип.
7.05 Мир за вчера.
7.15 Агромагазин.
7.25 Анонс-сенс.
7.45 Доброе утро, Украина.
8.45 Экспресс-информ.
9.00 "Сенсация". 9 серия.
10.00 Телевидение о телевидении.
10.20 "Свічадо".
10.50 Художник Г. Филатов.
11.20 Х/ф "Вояж".
13.00 УТН.
13.10 Полдень.
13.55 Х/ф "Возвращение Арсена Люпена". 1 серия.
15.40 "Все — всем".
17.00 УТН.
17.10 Наше время.
17.15 "Когда взойдет луна".
17.55 Д/ф "Петр Столыпин".
18.55 Мультфильмы.
19.25 Бар "Черный кот".
19.40 Приватизация: опыт, проблемы.
19.55 Наше время.
20.00 УТН.
20.15 Путь к старту.
20.45 "Сенсация". 11 серия.
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 УТН.
22.35 Наше время.
22.45 Х/ф "Несчастный случай" /Великобритания/.
0.40 Экспресс-информ.
0.55 Наше время.
1.00 УТН.
1.10 Х/ф "Урга. Территория любви".

1 КАНАЛ

17.00 Шпаргалка.
17.05 "Элен и ребята".
17.30 Тет-а-тет.
18.00 Время.
18.20 "Тропиканка".
19.10 Час пик.
19.35 Киевская панорама.
20.00 Если...
20.45 Спокойной ночи, малыши.
21.00 Время.
21.55 Встреча с А.Солженицыным.
22.10 "Рейли — король шпионов". 4 серия.
23.10 Версии.
23.30 Футбольное обозрение.
0.00 Мужчина и женщина.
0.45 Новости.

УТ-2, КРЫМ-ТВ
9.00 Программа ТВ.
9.05 Окна в мир.
9.35 "Шерлок Холмс".
10.35 "Рейтинг". Пресс-клуб.
11.20 Музыкальный мир.
11.30 "Санта-Барбара".
12.20 Трудные дороги "Таврии".
12.40 Д/ф "Баллада о Шампани".
13.35 Футбол как футбол.
14.35 Золото скифов.
14.50 Окна. Новости.
15.00 Течет речка невеличка.
15.30 Судьба острова Змеиный.
16.00 Сезон /Форум/.
16.20 Биз-ТВ Украина. Муз. программа.
16.50 Программа ТВ.
16.55 Погода.
17.50 Видеотекст.
18.00 ТНК.
18.20 Крым спортивный.
18.50 Болгарские встречи.
19.10 В правительстве Крыма.
19.50 Приватбанк.
20.15 Видеотекст.
20.30 "Санта-Барбара".
21.20 Проблемы экономики.
21.35 "Дело: "Симтраст".
21.45 "Леди".
22.10 "Сиваш" — зона ответственности.
23.10 "Деловые люди".
23.30 "Крестьяне".
0.00 "Семья Харт на Диком Западе". Концерт.
1.30 Концерт III Международного фестиваля артистов балета.

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

18.00 М/ф.
18.15 ММЦ "Павловск".
18.45 Телегазета.
19.00 Х/ф "Много шума из ничего".
20.50 "Аркон приглашает в Египет" (фильм 2-й).
21.00 Муз.микс.
21.15 Телегазета.
21.30 Мир электронных развлечений.
22.00 Х/ф "Прах и кровь" (1 серия).
22.50 ММЦ "Знаки".
23.20 "По ту сторону закона".

Вторник, 19 сентября

УТ-1

7.00 Анонс-клип.
7.05 Мир за вчера.
7.15 Агромагазин.
7.25 Анонс-сенс.
7.45 Доброе утро, Украина.
8.45 Экспресс-информ.
9.00 "Сенсация". 10 серия.
10.00 Доброго вам здоровья.
10.30 Мультфильмы.
10.50 Х/ф "Сладкие мечты".
13.00 УТН.
13.10 "Сенсация". 11 серия.
14.10 "Я листок в твоем саду".
14.45 Колокола Чернобыля.
15.40 "Все — всем".
17.00 УТН.
17.10 Наше время.
17.20 "Возвращение Арсена Люпена". 2 серия.
18.20 Д/ф "Чудо старого Тираса".
18.50 Приватизация: опыт, проблемы.
19.05 Наше время.
19.15 Бар "Черный кот".
19.30 Футбол плюс.
19.45 Финансовое обозрение.
20.00 УТН.
20.15 "Таврические игры".
20.45 "Сенсация". 12 серия.
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 УТН.
22.35 Наше время.
22.45 Х/ф "Бунтарь" /США/.
0.35 Музыка эпохи Барокко. Д.Бортнянский.
1.05 Экспресс-информ.
1.20 Наше время.
1.25 УТН.
1.35 Х/ф "Три плюс два".

1 КАНАЛ

6.00 Телеутро.
9.00 Новости.
9.20 "Тропиканка".
17.00 Очень короткие новости.
17.05 "Элен и ребята".
17.30 Джэм.
18.00 Время.
18.20 "Тропиканка".
19.10 Час пик.
19.35 Киевская панорама.
20.00 Тема.
20.45 Спокойной ночи, малыши.
21.00 Время.
21.55 Из первых рук.
22.05 Х/ф "Двенадцатая ночь".
23.45 Версии.
0.05 Телешоу "50х50".
1.00 Новости.

УТ-2, КРЫМ-ТВ

9.00 ТНК.
9.15 Окна. Новости.
9.30 Шоу одинокого холостяка.
9.50 Грани.
10.20 Звезды кикбоксинга.
10.50 Немецкий пример. Атлант на Майне.
11.15 Музыкальный мир.
11.30 "Санта-Барбара".
12.20 Трудные дороги "Таврии". Передача 2.
12.40 Школьный экран. Остап Вишня. "Вишневые усмешки".
13.15 "Кенди".
13.40 Берегиня.
14.35 Искусство на асфальте.
14.50 Окна. Новости.
15.00 Худ.фильм "Кожа".
16.25 Григорий Гавриленко. Образ светлый.
16.55 Погода.
17.50 Видеотекст.
18.00 ТНК.
18.20 "Барев".
19.20 "Из Крыма с любовью".
19.50 Владимир Стеклов собственной персоной.
20.15 Видеотекст.
20.30 "Санта-Барбара".
21.20 Вечера классической музыки.
22.05 "Киновек".
0.00 Сессия ВС Украины. По окончании — СИТ, концерт.

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

18.00 М/ф.
18.20 ММЦ "Параграф 21".
18.45 Телегазета.
19.00 ММЦ "Балкон в небесах".
19.30 "Против течения" (2 сер.).
20.20 "Ньюовейз — путь к красоте".
20.35 Муз.микс.
20.50 ММЦ "Мане, или Новатор поневоле".
21.10 Телегазета.
21.25 "Секретные материалы".
22.55 Муз.программа.

Среда, 20 сентября

УТ-1

7.00 Анонс-клип.
7.05 Мир за вчера.
7.15 Агромагазин.
7.25 Анонс-сенс.
6.45 Доброе утро, Украина.
8.45 Экспресс-информ.
9.00 "Сенсация". 12 серия.
10.10 Финансовое обозрение.
10.15 Музыкант-аматор Г.Ольшанецкий.
10.45 Х/ф "Убийство в восточном экспрессе".
13.00 УТН.
13.10 Полдень.
13.55 "Возвращение Арсена Люпена". 3 серия.
15.40 "Все — всем".
17.00 УТН.
17.10 Наше время.
17.20 Гости фестиваля "Веселад".
17.40 Экология Геническа.
18.05 Коропева Олимпос.
19.00 Спорткурьер.
19.10 Хроника МВД.
19.25 Наше время.
19.30 Бар "Черный кот".
19.45 Приватизация: опыт, проблемы.
20.00 УТН.
20.15 Пятый угол.
20.45 "Сенсация". 13 серия.
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 УТН.
22.35 Укрлотто.
22.45 Телеспектакль "Бриллиантовое колье на высокой груди".
23.35 "Славянский базар"/.
0.35 Экспресс-информ.
0.50 Наше время.
1.00 УТН.
1.10 Х/ф "Зона смерти" /США/.

1 КАНАЛ

6.00 Телеутро.
9.00 Новости.
9.20 "Тропиканка".
17.00 Шпаргалка.
17.05 "Элен и ребята".
17.30 Тин-тоник.
18.00 Время.
18.20 "Тропиканка".
19.10 Час пик.
19.35 Киевская панорама.
20.00 Фабрика грез.
20.45 Спокойной ночи, малыши.
21.00 Время.
21.55 Х/ф "Похищение "Савойи".
23.35 Версии.
23.55 Без паузы.
0.20 Баскетбол. "Динамо" /Москва/ — "Аквариус" /Волгоград/.
1.05 Новости.

УТ-2, КРЫМ-ТВ

9.00 ТНК.
9.15 Окна. Новости.
9.30 Витражи.
10.15 Поет Ф.Мустафаев.
10.35 Международное туристическое обозрение.
10.55 Музыкальные новости.
11.15 Для детей. Хочу еще.
11.30 "Санта-Барбара".
12.20 Трудные дороги "Таврии". Передача 3.
12.40 Школьный экран. Киев глазами детей.
13.00 Музыкальный мир.
13.10 "Кенди".
13.35 Х/ф "Пока не выпал снег".
14.50 Окна. Новости.
15.00 Х/ф "Одна в лодке".
16.25 Д/ф "Дикий юг".
16.55 Погода.
17.30 Видеотекст.
17.40 Крымский промтрансбанк.
18.25 Студия "Бриз".
19.00 Афта хаберлери.
19.15 Мерабаньыз, балапар!
19.30 Сез-къурултай делегатларыма.
20.00 Ана Юрт.
20.15 Видеотекст.
20.30 "Санта-Барбара".
21.20 Бедин программа.
22.55 Украина — Канада плюс.
23.15 Караван.
23.45 Окна. Новости.
0.00 Классик-премьер.
1.00 СИТ — на грани суток.
1.15 Камерный концерт.

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

18.00 "Хочу все знать", м/ф "Аргонавты".
18.35 Муз. микс.
18.45 Телегазета.
19.00 ММЦ "Из глубины веков" (5 сер.). "Власть, престиж и богатство".
20.00 Полуостров.
20.30 Рынок недвижимости Крыма.
20.45 ММЦ "Художественные сокровища музеев Москвы".
21.10 Телегазета.
21.25 Х/ф "Виртуальная реальность-3".
22.50 Муз.программа.

Четверг, 21 сентября

УТ-1

7.00 Анонс-клип.
7.05 Мир за вчера.
7.15 Агромагазин.
7.25 Анонс-сенс.
7.45 Доброе утро, Украина.
8.45 Экспресс-информ.
9.00 "Сенсация". 13 серия.
10.00 Хор "Берегиня".
10.35 Х/ф "Несчастный случай".
13.00 УТН.
13.10 "Возвращение Арсена Люпена". 4 серия.
14.10 "Телена".
15.40 "Все — всем".
17.00 УТН.
17.10 Наше время.
17.15 Концерт камерного хора.
18.20 Анонс программ.
18.30 Приватизация: опыт, проблемы.
18.45 Бар "Черный кот".
19.00 "Сенсация". 14 серия.
20.00 УТН.
20.15 Финансовое обозрение.
20.30 От "Перекрестка" — к успеху.
21.30 И только музыка.
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 УТН.
22.35 Наше время.
22.45 Х/ф "Взвод" /США/.
1.00 Экспресс-информ.
1.15 Наше время.
1.25 УТН.
1.35 Х/ф "Ребро Адама".

1 КАНАЛ

6.00 Телеутро.
9.00 Новости.
9.20 "Тропиканка".
17.00 Очень короткие новости.
17.05 "Элен и ребята".
17.30 ... До 16 и старше.
18.00 Время.
18.20 "Тропиканка".
19.10 Час пик.
19.35 Киевская панорама.
20.00 В поисках утраченного. З.Федорова.
20.45 Спокойной ночи, малыши.
21.00 Время.
21.55 Москва — Кремль.
22.15 Х/ф "Бостонцы".
0.25 Версии.
0.45 Новости.

УТ-2, КРЫМ-ТВ

9.00 Программа ТВ.
9.10 Погода.
9.15 Окна. Новости.
9.30 "Любисток".
10.15 После 2000 года.
11.00 Выиграть может каждый.
11.30 "Санта-Барбара".
12.20 Программа "М".
12.40 Школьный экран. Творчество Н.Леонтовича.
13.10 "Кенди".
13.35 Музыкальный мир.
13.45 Х/ф "Два гусара". 1 серия.
14.50 Окна. Новости.
15.00 Х/ф "Настя".
16.25 Джентльмен-шоу.
17.50 Видеотекст.
18.00 ТНК.
18.20 Человек и дорога.
18.40 Программа греческой редакции.
19.10 "Джинни".
19.30 "Стиль жизни".
20.15 Видеотекст.
20.30 "Санта-Барбара".
21.20 Муз. программа.
21.40 "Слово".
22.00 "В свете истины".
23.15 Музыкальный мир.
23.25 Фешн-клаб.
23.45 Окна. Новости.
0.00 Сессия ВС Украины. По окончании — СИТ, Д/ф "Феодосия. Мертвый сезон".

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

18.00 М/ф "Чинк", "Гпаша и Кикимора".
18.25 Муз. микс.
18.45 Телегазета.
19.00 ММЦ "Бабине-91".
20.00 Телеигра "Ход конем".
20.40 Намедни.
21.20 Муз. микс.
21.30 Телегазета.
21.45 Х/ф "Рыболов".

Пятница, 22 сентября

УТ-1

7.00 Анонс-клип.
7.05 Мир за вчера.
7.15 Агромагазин.
7.25 Анонс-сенс.
7.45 Доброе утро, Украина.
8.45 Экспресс-информ.
9.00 "Сенсация". 14 серия.
10.00 Финансовое обозрение.
10.15 М/ф "Аладдин и его волшебная лампа".
10.40 Театр танца.
11.10 Х/ф "Бунтарь" /США/.
13.00 УТН.
13.10 "Телена".
15.40 "Все — всем".
17.00 УТН.
17.10 Концерт камерного оркестра. I отделение.
18.00 Науч. поп.фильм "Айвазовский".
18.30 Бар "Черный кот".
18.45 Спорткурьер.
18.55 Приватизация: опыт, проблемы.
19.15 Сердце, сотканное из любви.
19.45 УТН.
20.00 "Сенсация". 15 серия.
21.00 Футбол. "Динамо" — "Металлург".
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 УТН.
22.35 Наше время.
22.45 Х/ф "Попутчик" /США/.
0.30 Экспресс-информ.
0.45 Наше время.
0.50 УТН.
1.00 Футбол. "Днепр" — ЦСКА "Борисфен".
1.45 Х/ф "Леди исчезает".

1 КАНАЛ

6.00 Телеутро.
9.00 Новости.
9.20 "Тропиканка".
17.00 Шпаргалка.
17.05 Рок-урок.
18.00 Время.
18.20 "Тропиканка".
19.10 Киевская панорама.
19.35 Криминальная хроника недели.
19.55 Поле чудес.
20.45 Спокойной ночи, малыши.
21.00 Время.
21.55 "Рейли — король шпионов". 5 серия.
22.55 Версии.
23.15 Взгляд.
0.10 Музобоз.
0.50 Теннис. Кубок Дэвиса. Полуфинал. Россия — Германия.

УТ-2, КРЫМ-ТВ

9.00 ТНК.
9.15 Окна. Новости.
9.30 Фешн-клаб.
9.50 "Дейзи". 3 серия.
10.45 "Играйте, струны".
11.10 Программа "М".
11.30 "Санта-Барбара".
12.40 Маски-шоу.
13.10 Гонки на выживание.
13.40 Музыкальный мир.
13.45 "Два гусара". 2 серия.
14.50 Окна. Новости.
15.00 Х/ф "Фавориты Луны".
16.40 БИЗ-ТВ Украина.
17.50 Видеотекст.
18.00 ТНК.
18.20 Миксоцзащиты информирует.
18.50 Парламентский час.
19.45 "Хоффнунг".
20.15 Видеотекст.
20.30 "Санта-Барбара".
21.20 "Прямая речь".
21.50 Видеоприложение к программе "Хоффнунг".
22.30 Телевизионный ликбез.
22.40 "Рейтинг". Пресс-клуб.
23.25 Салон Анастасии.
23.45 Окна. Новости.
0.00 Сессия ВС Украины. По окончании — "Бизнес-форум", СИТ, Артмайдан.

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

18.00 "Хочу все знать", м/ф "Возвращение с Олимпа".
18.30 Муз.микс.
18.45 Телегазета.
19.00 "Корабль любви" (2 сер.).
19.55 Рынок недвижимости Крыма.
20.10 Х/ф "Добро пожаловать, или Посторонним вход воспрещен".
21.20 Телегазета.
21.35 Х/ф "Паук".
23.15 "Джаз в Джексонвилле" (2 сер.).

Суббота, 23 сентября

УТ-1

8.30 Анонс-клип.
8.35 Гимнастика.
8.45 Мир за вчера.
9.00 Благая весть с Риком Реннером.
9.30 "Сенсация". 15 серия.
10.30 Украина сегодня.
11.00 Викторина.
11.20 Доброго вам здоровья.
11.45 Х/ф "Мальчик-с-пальчик".
13.05 Спортивное обозрение "Жиллетт".
13.35 "Шельменко-денщик". Спектакль.
15.35 Веселый рынок.
15.50 "Расцвет украинского немого кино".
16.50 Наше время.
17.00 УТН.
17.10 Концерт МСМ.
18.10 Реальность невозможного.
18.40 Приватизация: опыт, проблемы.
18.55 Останки.
19.30 Окно в Америку.
20.00 УТН.
20.15 Наше время.
20.45 "Возвращение Арсена Люпена". 5 серия.
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 УТН.
22.35 Наше время.
22.45 Х/ф "Бодрость духа".
0.30 Подиум.
1.00 Наше время.
1.05 УТН.
1.20 "Песенный вернисаж". День 3.

1 КАНАЛ

7.30 Телеутро.
8.45 Слово пастыря.
9.00 Новости.
9.20 Зов джунглей.
9.50 Фильм-детям. "Кешка и борода".
10.10 Мультфильм.
10.25 Утренняя почта.
11.00 "Смак".
11.15 Здоровье. Медицина для тебя.
11.50 Провинция.
12.20 Бомонд.
12.40 Х/ф "Похищенный дирижабль" (по роману Ж.Верна).
14.10 Экслибрис.
14.25 Зеркало.
15.00 Таможня.
15.20 Большие гонки.
15.45 М/ф.
16.00 Х/ф "Москва-Кассиопея".
17.20 В мире животных.
18.00 Киевская панорама.
18.20 Счастливый случай.
19.05 Х/ф "Телохранитель".
20.45 Спокойной ночи, малыши.
21.00 Время.
21.55 "Рейли — король шпионов". 6 серия.
22.55 Брэйн ринг.
23.40 У всех на устах.
0.05 Теннис. Россия — Германия.
1.10 Новости.

УТ-2, КРЫМ-ТВ

9.00 Видеотекст.
9.15 Окна. Новости.
9.30 Волшебное зеркало.
9.55 Будильник.
10.20 Турандео.
10.50 Т.Шевченко. Поэма "Сон".
11.30 "Санта-Барбара".
12.20 "Соломия Крушельницкая".
12.55 Караван.
13.20 Жизненные шутки.
13.50 Камерный концерт.
14.30 "Мятежный духом". Фильм 2 — "Вызов Аренди". 8 серия.
15.20 Футбол как футбол.
16.20 Парламентский вестник.
17.20 Для детей. Хочу еще.
17.35 Пострелята.
17.45 Телегазета.
17.55 Встреча с прессой.
19.00 Еженедельный семейный канал.
20.00 Сангруп.
20.10 Телеканал "Джокер"... Видеопрограмма.
21.10 Клуб "Шико".
21.45 "Репортер".
22.05 Муз. программа.
22.30 "Семья Харт на Диком Западе". Мини-концерт.
0.10 Программа "М".
0.30 Х/ф "Селина та Жюли совсем запутались". 1 часть.

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

9.00 Х/ф "Скользящие-3".
10.30 Искусство рукоделия.
10.50 Боевые искусства мира.
18.00 "Секретная миссия" (2 сер.).
18.30 Муз. микс.
18.45 Телегазета.
19.00 "Детективы на полставки" (41 серия).
20.00 Бестселлер.
23.00 Телегазета.
23.15 "Тропическая жара".
00.05 "УНИКА-ТВ". "Развлечения сегодня".

Воскресенье, 24 сентября

УТ-1

8.30 Анонс-клип.
8.35 Гимнастика.
8.45 Мир за вчера.
9.00 "Возвращение Арсена Люпена". 5 серия.
10.00 В воскресенье утром.
11.00 Викторина.
11.20 "Дюймовочка". Спектакль.
12.15 Д/ф "Иоганн Готфрид Шедель".
12.35 Служу народу Украины.
13.05 Концерт камерного оркестра. II отделение.
13.55 Х/ф "Бодрость духа".
15.40 Невыдуманная история.
16.00 Село и люди.
16.30 "Свічадо".
17.00 УТН.
17.10 Наше время.
17.15 Имена. Михаил Голубович.
17.45 "Карусель и капуста".
18.00 Спорткурьер.
18.10 Х/ф "Три орешка для Золушки".
19.30 Коллекция Парк.
20.00 УТН.
20.15 Монитор.
20.45 Х/ф "Возвращение Арсена Люпена". 6 серия.
21.45 Спокойной ночи, дети.
22.00 Послесловие.
22.45 Х/ф "Пистолет" /Великобритания/.
0.35 Наше время.
0.50 УТН.
1.00 Телефан.
1.30 П.Чайковский. "Спящая красавица". Балет.

1 КАНАЛ

7.30 Телеутро.
9.00 Новости.
9.20 С утра пораньше.
9.50 Мультфильм.
10.10 Пока все дома.
10.45 Хрустальный башмачок.
11.30 Служу России.
12.00 "Дикая Земля". Фильм 4 - "По Сахаре".
12.50 Вся Россия.
13.15 Песни композитора А.Оверкина.
13.30 Кукольный дом.
14.15 Очевидное-невероятное.
15.00 Новости.
15.20 Музыка в эфире.
16.10 Клуб путешественников.
16.50 Америка с М.Таратутой.
17.25 "Приключения капитана Врунгеля".
18.00 Факел украинской науки.
18.20 Суфлер.
19.00 Один на один.
19.30 Кумиры, кумиры... Тамара Гвердцители.
19.50 Х/ф "Бандиты во времени".
22.00 Воскресенье.
23.05 "Рейли — король шпионов". 7 серия.
0.05 Любовь с первого взгляда.
0.35 Теннис. Россия — Германия.
1.40 Новости.

УТ-2, КРЫМ-ТВ

9.00 Программа ТВ.
9.05 Х/ф "Селина и Жюли совсем запутались".
10.45 Видеотекст.
11.10 Волшебное зеркало.
11.30 "Катигорошек".
11.50 Джентльмен-шоу.
12.20 Акватория.
12.40 Пострелята.
13.00 Воскресная утренняя проповедь.
13.30 "Рыцари магии". 4 серия.
13.55 Х/ф "Бал".
16.00 Телегазета.
16.10 "Колизей". Худ.фильм "Ностальгия". М/ф. Концерт.
18.45 "Своими именами..."
19.00 Сангруп.
19.10 Студия "Бриз".
19.40 Телеканал "Джокер"... Муз. программа.
20.15 "Гиннесс-шоу".
20.50 "Джокер".
23.30 "Усмешка ящерицы". 3 серия.
0.00 СИТ.
0.20 "Селина и Жюли совсем запутались". 2 часть.

"ЧЕРНОМОРСКАЯ"

9.00 М/ф "Том и Джерри".
10.25 "Аркон приглашает в Египет" (фильм 2-й).
10.35 Рынок недвижимости Крыма.
10.50 ММЦ "Аттракционы на морском берегу".
18.00 Мультсериал "Омэр" (1 серия).
18.35 Муз. микс.
18.45 Телегазета.
19.00 "Детективы на полставки". (42 сер.).
19.50 Муз. микс.
20.00 Х/ф "Леонард шестой".
21.20 Муз. микс.
21.30 "Непридуманные истории". "Полномочия".
22.00 Телегазета.
22.15 Х/ф "Триффин и Феникс: история любви".

Засновники: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Кримська організація Спілки письменників України, трудовий колектив редакції.

Головний редактор Володимир МИТКАЛИК.

Редакційна колегія: Григорій РУДНИЦЬКИЙ — заступник головного редактора; Василь БОГУЦЬКИЙ — відповідальний секретар; редактори відділів — Данило КОНОНЕНКО, Тамара СОЛОВЕЙ.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція застерігає собі право скорочувати статті і виправляти мову.

Газета зареєстрована Державним комітетом України по пресі. Реєстраційне свідоцтво КВ № 803. Індекс 30333.

Телефони редакції: головний редактор 29-86-59; відповідальний секретар 24-61-26; відділи 29-85-59. Факс 29-86-59.

Адреса редакції: м. Сімферополь, вул. Київська, 76, 4-й поверх, кім. 410. Листи просимо надсилати за адресою: 333034, м. Сімферополь-34, пошт. скринька № 972.

Наш розрахунковий рахунок № 609217 у Сімферопольському філіалі Укрбанку «Відродження», МФО 324881.